

Előszó a kiadáshoz

Molnár Ferenc hagyatékában, amelyet felesége, Darvas Lili jóvoltából a Petőfi Irodalmi Múzeum kéziratárában őriznek, buk-kantunk az író A császárcímű, kiadatlan művének magyar nyelven írt, első változatára. A színművet 1942-ben Max Reinhardt biztatására írta Molnár az Egyesült Államokban, magyar nyelven, majd lefordította angolra. Reinhardt néhány változtatást javasolt, amelyeket Molnár a fordítóval együtt, csak az angol szövegen végzett el. Ezért, amikor az 1946-os vígszínházi bemutatóra darabot kértek tőle, az idő rövidege miatt csak angol nyelvű példányt tudott küldeni az átdolgozott műből. A háború utáni helyzet és a nagy távolság meggátolta az aprólékos filológiai munkát, ezért Zágón István, a Vígszínház dramaturgja egyszerűen lefordította az angol nyelvű változatot. Ehhez a kiadáshoz mindkét variánsot felhasználtuk. Az alap természetesen az eredeti magyar nyelvű mű, amelyet Zágón fordításával egészítettünk ki.

A két változat néhány mozzanatban eltér egymástól. Egy hosszabb jelenetet Molnár csak a későbbi változatban írt meg; ebben árnyaltabbá tette a két főszereplő figuráját. Ezt a részletet áttemeltem az 1946-os vígszínházi olvasópéldányból (a Zágón-féle fordítás ugyanis így maradt fenn, jelenleg a OSZK Színház-történeti Tárában Vig 666 jelzet alatt található).

Molnár Ferenc két szerkezeti variációt is készített a műből. Az egyik Előjátékkal kezdődött, a hagyományos molnári dramaturgia csattanója így az előadás elejére került. A Vígszínházban bemutatott szövegvariánsban a klasszikus tragédiát idéző időrendben követték egymást az események, s az Előjáték az utolsó jelenet volt.

Mindkét darabváltozat ismeretében elmondható, hogy a különbségek nem érintik a mű lényegét, kivéve azt az egyetlen hosszabb jelenetet, amellyel az első felvonást Molnár kiegészítette, s amelyet mi is közlünk. Az író a színmű címéről sem tudott könnyen dönten. Szerette volna, ha Napóleon neve szerepel a címben, de mivel Napóleonból színészt csinált, megmaradt az eredeti, A császár címnél, talán éppen A testőrrel való párhuzam hangsúlyozása végett; ugyanis mindkét mű egy-egy színész magánéleti alakításáról szól.

A császár alább közölt szövegén néhány apró változtatást ejtettem. Molnár Ferenc, az angol fordító munkáját megkönnyítendő, néhány szót és kifejezést angolul írt bele a magyar mondatokba, ezeket lefordítottam. S meg kellett változtatni néhány, ma már másként használt vagy zavaró nyelvtani szerkezetet is. Végül a mű szövegét a mai helyesírásához igazítottam.

Gajdó Tamás

Molnár Ferenc A CSÁSZÁR

Színmű előjátékkal, három felvonásban

Szereplők

ARMAND DESROSES, színész, 36-40 éves
AMÉLIE, a felesége, színésznő, 34 éves
JULIE FAVON, színésznő, 60 éves
FRÉMIET, színész, 60 éves
LANCY, színész, 25 éves
HENRI BATAULT, színész, 25 éves
GEORGES BATAULT, a fivére, színész, 27 éves
VIOLETTE GIRAUD, kurtizán, 24 éves
DR. CHARDON, orvos, 50 éves
VIARDOT kapitány
RIGAUD főhadnagy
ORVOS
DÍSZLETEZŐK, KATONÁK, SZOMSZÉDOK

Történik Párizsban, 1804-ben

Előjáték

Egy gazdag párizsi kurtizán tipikus, kellemesen berendezett hálószobája egy régi házban. A háttérben, egy alkóvszerű falmélyedésben függönyös, díszes ágy. Oldalt egy ajtó. Egy szófa. Egy asztalon egy üveg bor és két pohár áll. Két-három virágcsokor. A szoba gyertyákkal van világítva. Késő este van, tíz óra után.

Mikor a függöny felmegy, a földön fekszik hanyatt, eszméletlenül I. Napóleon császár, világszerte ismert egyenruhájában. Közel hozzá, a földön híres kalapja. Nem messze tőle egy karosszékekben ül egy igen szép, fiatal nő, Amélie, félmeztelenül. Pongyolája, amely lesiklott róla, mellette fekszik a földön.

Kívül hangok, vad kiáltások hallatszanak, majd erőteljes kopogtatás az ajtón

*EGYHANG (kívül) Nyissák ki az ajtót!
EGYMÁSÍK HANG A törvény nevében!*

Amélie nem felel. Meg sem mozdul. Nézi a földön fekvő császárt. Künn egyre hangosabb lesz a kiabálás. Többen is dörömbölnek az ajtón

HANGOK Nyissák ki! A törvény nevében!

Amélie nem mozdul

HANGOK Nyissák ki! Törjük be!

Kiabálás. Betörnek az ajtót. Egy csoport tódul be, élükön Viardot kapitány. Nyolc fegyveres katona követi, majd kíváncsi szomszédok: két-három férfi, két-három idősebb nő. Ezekkel együtt jön be Julie Favon. A csoport hirtelen, megdöbbenve áll meg a földön fekvő Napóleon látán

VIARDOT *(rémülten kiált fel)* Szent Isten! A császár!... Orvost!

Néhányan kirohannak orvosért. Rémült kiáltások hallatszanak a szörnyülködő csoportból: „Napóleon!”... „A császár, a császár!”Orvost!”... „Napóleon!”... „A császár!”

(Ordítva) Orvost! Orvost!

Letérdel a császár mellé, vizsgálja. Egy katona Amélie-hez lép. Amélie mereven, mozdulatlanul ül helyén, mint eddig

KATONÁK ÉS SZOMSZÉDOK *(rémülten, suttogva)* Napóleon! Szent Isten! Egy seb van a mellén! Eszméletlen! Merénylet! Gyilkosság! Meghalt? Még él. Baleset? A császár! Elvérzik! Már mentek orvosért, a szomszédba, a kórházba! Meg van szúrva! Még él! Ki az a nő? A császár... egy szúrással a mellében!

VIARDOT *(a császár mellett térdelve)* Csönd! Vízet!

Néhányan kirohannak, és rögtön visszatérnek, vizet, fehér kendőket hozva. Viardot és még néhányan felemelik a földről a haldokló császárt, akiről látható, hogy még él. A szófára fektetik, és hozzáhajolnak. Nagy szünet

VIARDOT Ment valaki orvosért?

EGY ASSZONY *(az ajtón kinézve)* Már jön is.

Kis szünet.

Orvos rohanva jön. Mögötte bejönnek, akik érte mentek

HANGOK Az orvos!

Utat nyitnak neki

ORVOS *(a szófahoz siet, és letérdel a császár mellé)* Világosságot!

Egy asszony gyertyával világít az orvosnak. Mindenki köréje tódul, csak Amélie marad a helyén, mereven, mozdulatlanul. Halotti csönd

(Vizsgálat után feláll, és ünnepélyes arccal valamit monda körülötte állóknak. Inkább látni, mint hallani, hogy ezt mondta) Meghalt.

A férfiak leveszik a kalapjukat. Az asszonyok keresztet vetnek. Egy öreg szomszédasszony két égő gyertyát állít a halott fejéhez. Egy katona felveszi a földről Napóleon kalapját, és áhítattal teszi az asztalra. Mindez igen lassan történik, tökéletes csöndben.

(A megrendülten álló Viardot-hoz) Mikor megfogtam a kezét, már nem volt pulzusa. Azt kell mondanom, abban a pillanatban halt meg, amikor hozzányúltam.

VIARDOT A seb a szív tájékán van, úgy láttam.

ORVOS A szúrás a szívet érte. Egyetlen szúrás, de halálos. *(Amélie-re néz. A rémülettől dadogva szól)* A császár... egy meztelen nővel. Istenem... Napóleon... hogy így kellett meghalnia... egy szerelmi kalandon...

VIARDOT *(meghatva, de katonás eréllyel, a katonához)* A kapu el van állva?

EGY KATONA Igenis, kapitány. A ház körül van véve.

VIARDOT Vágtass a belügyminisztériumba, ahogy csak bírja a lovad.

Jelentsd magának Talleyrand-nak, amit láttál, és kérj utasítást! A

KATONA Igenis, kapitány. *(Sarkon fordul, és elsiet)*

VIARDOT *(egy másik katonához)* Te rohanj Beautemps ezredeshez!

Jelentsd, amit láttál! *(A katona elrohan. Egy harmadikhoz)* Te szaladj a prefektúrára! Kerítsék elő Barthélemyt, és jöjjön azonnal ide az embereivel! *(A katona elrohan. Egy negyedikhez)* Te rohanj Fesch bíboroshoz! Keltsd fel, és húzd ki az ágyából! *(Egy ötödikhez)* Te vágtass a kaszáryába! Revillod kapitány azonnal üljön lóra, és vágtasson ide egy fél század dragonyossal! Lent, a kapu előtt pedig mondd meg Parisot hadnagynak, hogy az életével felel azért, hogy élőlény ebből a házból ki ne mehessen! Ismételd!

A KATONA *(ismétli)* Vágtatok a kaszáryába. Revillod kapitány azonnal vágtasson ide egy fél század dragonyossal. Lent, a kapu előtt, megmondom Parisot hadnagynak, hogy az életével felel azért, hogy élőlény ebből a házból ki ne mehessen.

VIARDOT Jó. Menj! *(A katona kirohan. Viardot a többiekhez fordul)* Menjetek ki innen!

A szomszédok kifelé tódulnak. Julie Favon is ki akar surranni a többivel együtt

Megfogja Julie karját, mialatt a szomszédok kimentek) Ön itt marad! *(Két katonához)* Az ajtóhoz!

Két katona, feltűzött bajonettel, feszesen megáll a betört ajtótól jobbra és balra. Julie remegve áll a kapitány előtt.

(Hosszasan néz Amélie-re, aki merev és mozdulatlan, mint eddig. Julie-hez) Ez Violette Giraud lakása?

JULIE Igen.

VIARDOT A kurtizáné?

JULIE Igen.

VIARDOT Hol van Violette Giraud?

JULIE Nincs itthon.

VIARDOT Hol van?

JULIE Nem tudom.

VIARDOT *(Amélie-hez fordul)* A neve?

AMÉLIE Amélie Desroses.

VIARDOT Hogy kerül ide?

AMÉLIE Randevúm volt itt a császárral.

VIARDOT Ki ön?

AMÉLIE Egy szép nő vagyok, akibe a császár szerelmes volt. *(Mosolyog. Kis szünet)* A császár látott engem a színpadon táncolni. Nem tudta rólam levenni a szemét. Megkívánt engem. Üzent nekem. Ma itt fogadtam, és megöltem. Ó, hogy kívánt engem a császár!

EGY KATONA *(aki mellette áll, Viardot-hoz)* Egy tör van a kezében.

AMÉLIE *(egy tört dob a kapitány lába elé)* Itt van. Evvel szúrtam le. Ó, milyen szerelmes volt belém!

Viardot felveszi a földről a tör, megnézi, és az asztalra teszi

JULIE *(halkan, a kapitányhoz)* Ez egy szegény örült nő. Én ápolom.

VIARDOT *(Julie-hez)* Ki ön?

JULIE Madame Julie Favon.

VIARDOT Ápolónő?

JULIE Nem. Színésznő. Barátnője vagyok ennek a szerencsétlen nőnek.

VIARDOT Azt mondja, örült?

JULIE Igen. Mindenki tudja.

VIARDOT *(miután egy ideig nézte a mosolygó Amélie-t)* Öltözzön fel, szemérmetlen kurva!

AMÉLIE Nem öltözöm fel. Ha a császárnak jó voltam így, önnek is jó lehetek.

VIARDOT *(int a katonának, aki Amélie közelében áll. A katona és Julie felveszik a földről a pongyolát, és Amélie meztelen vállára borítják)* Megkötözni!

A katona megbilincseli Amélie-t

JULIE Szent Isten! Kapitány... én...

VIARDOT *(rákiált)* Hallgasson! Ön, remélem, nem örült.

JULIE Nem.

VIARDOT Velünk jön.

JULIE *(rémülten)* Miért?

VIARDOT Még kérdezi. Mikor feljöttünk ebbe a lakásba, ön itt guggolt ez előtt az ajtó előtt, és benézett a kulcslyukon. Ön volt az egyetlen élőlény ebben az átkozott üres házban. *(A katonához)* Megkötözni. *(A katona megkötözi Julie-t. Viardot kiszól az ajtón)* Lieutenant Rigaud, és a káplárok!

(Rigaud főhadnagy belép négy katonával. Feszesen áll meg Viardot előtt, parancsra várva) Felteszem, hogy tudják, mi történt itt. RIGAUD Tudjuk, kapitány.

VIARDOT Őrséget fogtok itt állni őfelsége holtteste mellett, amíg további parancsot nem kaptok.

RIGAUD *(a négy káplárhoz)* Kardot ki!

A négy katona kardot ránt. Rigaud elhelyezkedik a négy katonával a szófa közelében, mint díszőrség. Feszesen, mozdulatlanul állnak

VIARDOT *(a saját katonáihoz)* Előre, indulj!

A katonák kifelé vezetik Julie-t és Amélie-t

AMÉLIE *(kifelé menet megáll a császár holtteste mellett)* Adieu, cézár! *(Örült nevetésbe tör ki. Aztán hangosan felzokog)* A katonák kituszkolják.

Szünet. A két gyertya ég a császár fejénél. Az őrség feszesen áll

VIARDOT *(lassan elindul az ajtó felé. A holttesthez érve megáll, feléje fordul, és hosszasan nézi. Aztán halkán, egyszerűen szól Rigaud főhadnagynak)* Te, Georges! Egy különös érzésem van. Minél tovább nézem... annál inkább kezdem azt hinni, hogy... ez nem a császár.
RIGAUD *(odalép hozzá. Ő is nézi a holttestet)* Én sokszor láttam, de mindig csak messziről. Én azt hiszem, az.
VIARDOT *(közelebb lépve a holttesthez)* Rettenetes a hasonlatosság, de én azt hiszem, nem az. Érthetetlen az egész. Eredj, hozd vissza azt az öregasszonyt!

Rigaud kimegy, és rögtön visszatér Julie-vel

(Julie-hez) Ez a ház teljesen üres. A madarak, akikre vadászunk, úgy látszik, idejében kirepültek. Maga az egyetlen emberi lény itt. Maga itt lakik?
JULIE Nem. Csak vendég vagyok.
VIARDOT Mi történt itt? Mondjon el mindent!
JULIE Vegyük le rólam a bilincset. Színésznő vagyok, és nem tudok a kezeim használata nélkül beszélni.

Viardot int Rigaud-nak. Rigaud leveszi Julie kezéről a bilincset

(Egész testében remeg. A borosüveghez nyúl) Ihatom egy pohár bort? *(Viardot igenlően bólint. Julie felhajt egy pohár bort)* Ha nyugodtan meghallgatnak, mindent elmondok. Én vagyok az egyetlen, aki mindent láttam ma este ebben a házban... Azt is, ami itt történt, ebben a szobában.

VIARDOT A kulcslyukon át.

JULIE Igen.

VIARDOT Hagyjon mindent hallanunk! Rigaud, jegyezd, amit mond!

RIGAUD *(jegyezve)* Neve?

JULIE Már mondtam. Julie Favon. Színésznő.

RIGAUD Kora?

JULIE Hatvan.

VIARDOT Beszéljen!

JULIE Mint mondtam, csak vendég vagyok ebben a házban. Ezt a szép, szerencsétlen nőt ápoltam, aki megőrült. Ő is színésznő. Ugyanannál a szintársulatnál vagyunk. De... *(Mentegetőzve)* ...az elején kell kezdenem.

VIARDOT Beszéljen!

JULIE Tegnap este kezdődött. Bementem a színházunkba az előadás előtt, csak éppen csevegni a játzókkal, miután nem volt szerepem a darabban. A színészek a színpadon voltak, várva a kezdést. Az Andromaché-tragédia volt kitűzve tegnap estére. Amélie, ez a szerencsétlen Amélie... *(Kifelé mutat, amerre a katonák elvitték Amélie-t)* ... kellett, hogy játssza a főszerepet.

A színpad sötétedni kezd

Beszélgettünk a színpad mögött, várva az előadás megkezdését... A

színpad most teljesen sötét

...a színpadon beszélgettünk...

Függöny

Első felvonás

Egy párizsi színház kulisszái mögött, a színpadon 1804-ben. Este van. Az előadás még nem kezdődött meg. A szín a hátszínpad egy részét ábrázolja. A hátát látni egy görög tragédia díszletének, amely egy utcát ábrázol ó-Görögországban, Epiruszban. Az előtérben díszletdarabok, néhány fából készült, festett márványpad és néhány díszes, királyi palotába való, korabeli szék látható. Három színpadi munkás az utolsó kulisszadarabokat illeszti a helyükre.

Mikor a függöny felmegy, a színpadon vannak, egymással beszélgetve, várva a kezdést: Julie Favon, ugyanabban a ruhában, amelyet az Előjátékban viselt. Frémiet, hatvan éves, színész és rendező. Lancy, huszonöt éves, a hősszerelmes. Henri Batault huszonöt éves és Georges Batault, huszonhét éves színész, testvérek. A három fiatal férfi ógörög katonának van öltözve, díszes sisak a fejükön. Frémiet egy öreg görög jelmezében van

LANCY *(Julie-hez)* Ha téged hallgat az ember, azt hinné, hogy minden

a világon a legszebb rendben van, és minden franciának egész nap ragyognia kell a boldogságtól.

EGY SZÍNPADI MUNKÁS *(két társával egy kulisszát cipelve át Lancy előtt)* Tessék vigyázni, Monsieur Lancy!

A munkások a következők alatt még egy rövid ideig dolgoznak, aztán befejezve munkájukat, leülnek hátul egy sarokban

JULIE Ne túlozz, Lancy, nem ezt mondtam!

HENRI BATAULT Nem ezt mondtad szó szerint. de ez a tanulság jön ki abból, amit mondtál. Szörnyű, hogy a nők hogy megváltoztak. Most nyalják a császár csizmáját, ugyanazok a nők, akik tizenegy-évvél ezelőtt nyugodtan kötögetve ültek a guillotine körül, amikor a királynak és a királynénak levágták a fejét. Én láttam őket mint tizenégy éves fiú ott ülni, és kéjjel mártani zsebkendőjüket a király vérebe!

JULIE Az régen volt. 1793-ban. Tizenegy év előtt!

HENRI BATAULT Nem igaz! Tegnap volt! Ma volt! A nagy események nem múlnak el oly gyorsan, mint a kicsik! A nagy események örökké élnek!

GEORGES BATAULT Én akkor tizenhat éves voltam. Én láttam a királyt a vérpadon. Hogy akarsz belőlem valaha is egy gyáva polgárt csinálni, aki tiszteli a trónokat?

HENRI BATAULT Egyik trón olyan, mint a másik!

JULIE Az Istenért, fiúk! A munkások előtt!

GEORGES BATAULT Azok velünk éreznek.

A színpadi munkások igenlően bólogatnak

LANCY *(Julie-hez)* Kíváncsi vagyok, miért jobb nektek a császári trón, mint a királyi trón volt?

HENRI BATAULT Egyik zsarnok olyan, mint a másik.

LANCY Bonaparte a forradalom reménye volt. És most, hogy Napóleonnak és császárnak nevezi magát... melleleg huszonöt millió évi fizetéssel - lábbal tiporja a forradalom szent eredményeit! Börtönrel, puskával fojtja el a szabadságot! Az enghieni herceget agyonlövötte, Moreau tábornokot, Pichegrut börtönbe vetette. Tizenhárom hazafit agyonlövöztet!

GEORGES BATAULT És még hányat, Istenem! Naponta lőnek agyon tisztességes hazafiakat, a legnagyobb titokban... még csak beszélni se szabad róluk! Emberek tűnnek el nyomtalanul... fiatal diákok... nap nap után.

JULIE Nem hagytok szóhoz jutni?

LANCY Máris többet beszéltél, mint kellett volna. Egy fecsegő vénasszony vagy!

JULIE Ilyen hangon beszélni egy idősebb kollégával. Negyven éve vagyok színésznő, de ilyet még színésztárs nem mondott nekem!

HENRI BATAULT Eredj haza! Semmi dolgod itt. Nem játszol a ma esti darabban. Csak azért jössz be ide a színpadra, hogy feldühösi minket?

FRÉMIET *(aki eddig közelükben állva egy nagy könyvben lapozgatott, most megszólal, gúnyosan, nyugodtan)* Nyugodtabban, nyugodtabban, Henri! És főleg te, Lancy! Ne felejtse el, hogy néhány perc múlva egy derűs életfilozófiájú görögöt fogsz játszani a halhatatlan Racine gyönyörű tragédiájában, az Andromachéban. Ha most úgy beszélsz egy hölgygel, mint egy paraszt kocsis, ez meg fog érződni rajtad, mikor mint görög gentleman Racine verseit szavalod.

LANCY *(idegesen)* Hagyj békében, vén cinikus!

JULIE Köszönöm, Frémiet, hogy megvédtél.

FRÉMIET Nem védtelek meg, vén szipirtyó, csak - mint rendező - előadásunk klasszikus hangulatát igyekeztem biztosítani.

JULIE Te is így beszélsz velem? Aki negyven éve ismeres?

FRÉMIET Talán azért beszélek így.

GEORGES BATAULT Ugyan, hagyjátok! Nem érdemes vele vitatkozni.

(Frémiet-hez) Miért nem kezdjük még, Frémiet?

FRÉMIET A két főszereplőt várjuk, fiam. Pyrrhus, a győztes király, és Andromaché, a szép trójai hölgy, még öltözőjében van, és festi magát. - Még van egy kis idő.

GEORGES BATAULT *(Julie-ről beszélve)* Ahelyett, hogy ilyenkor, amikor nem játszik, szorgalmasan folytatná mellékfoglalkozását: szép színésznőket bemutatni gazdag uraknak, idejön, és csillapít hazafiakat, akiknek becsületes felháborodása előtt le kellene borulnia.

JULIE Most már kerítőnő is vagyok?

FRÉMIET Mindig is voltál, egyetlen, édes, drága Julie-m. Ne háborodj fel! Bizonyos tekintetben a kerítőnők az emberiség jötevői.

JULIE Nahát, ez több a soknál! Idejövök szeretett barátaimmal csevegni...

LANCY (*közbeveg*) ...és dicsőíteni a tirannust, akit mindnyájan gyűlölünk.

HENRI BATAULT Tegnap azt mondtad, hogy a császárnak joga van eltiporni mindenkit, aki ellenzi uralmát!

JULIE Nem igaz! Hazugság! Ne ferdíts! Én csak azt mondtam, hogyha nektek jogotok van a császár ellen konspirálni, akkor neki természetes joga van ez ellen védekezni.

HENRI BATAULT Szép kis logika!

JULIE (*síránkozva*) Tudjátok, hogy mennyire szeretlek benneteket!

FRÉMIET Mi is szeretünk téged, Julie, de csak, ha nem politizálsz.

JULIE (*sírva*) Én csak jót akarok nektek. Én úgy féltetek benneteket... LANCY Bennünket ne félt!

HENRI BATAULT Köszönjük szépen.

GEORGES BATAULT Menj haza, Julie! Félt bennünket otthon!

JULIE (*síránkozva*) Én csak azt próbáltam mondani, hogy ne legyetek vigyázatlanok. Ne beszéljétek annyit, és főleg ne beszéljétek hangosan! Összeesküvőknek suttogni kell, nem kiabálni.

LANCY (*fellortyanva*) Ne merd ezt a szót használni! Nem vagyunk „összeesküvők”! Ez egy aljas vád. Lázadók vagyunk. Ez két különböző dolog!

JULIE De a rendőrség összeesküvőknek tekinti azokat, akik... akik...

LANCY Épp ez a gaszág. Szabad véleménynyilvánítás még nem összeesküvés!

GEORGES BATAULT Azt mondtad, hogy az enghieni herceg ...

JULIE (*türelmét veszítve*) Azt mondtam, hogy a szegény enghieni herceg se tett egyebet Napóleon ellen, mint csak beszélt... és Napóleon ezért agyonlövötte, mint összeesküvőt. Ezt csak azért mondtam, hogy vigyázzatok a szavaitokra. Azért mondtam, mert féltetek benneteket, mint egy anya... (*Újra síni kezd*)

LANCY (*nevetve*) Mint egy anya! Nagyon jó!

HENRI ÉS GEORGES BATAULT Nagyszerű! Kitűnő! Köszönjük, mami!

JULIE És főleg félttem ami drága főnökünket, büszkeségünket, a nagy Desroses-t. Ha baj lesz, őt fogja elsőnek érni a császár haragja. Mint ahogy a villám a legmagasabb toronyba üt be! Ő is vigyázatlan, fájdalom!

LANCY Nem vigyázatlan, hanem bátor! Mint igazi republikánus, nem titkolja el a véleményét.

HENRI BATAULT Desroses nemcsak nagy színész, hanem nagy ember is.

FRÉMIET (*kinéz az öltözők felé a folyosóra*) Nagy ember, de ma este nem pontos. Késik, pedig nemsokára el kell kezdeni az előadást.

HENRI BATAULT Utolsó percig tanulmányozza a szerepét.

FRÉMIET (*dicsérőleg*) Pedig Pyrrhus már sokszor játszotta!

HENRI BATAULT Pyrrhus, a szerelmes király régóta egyik kedvenc szerepe. Ilyenkor bezárkózik az öltözőjébe, és a tükör előtt próbál az utolsó pillanatig.

FRÉMIET Tanulhattok tőle színészi lelkiismeretességet!

HENRI BATAULT Ezt a Pyrrhus királyt, a mai szerepét, azért szereti különösen, mert ebben a szerepben szerelmesnek kell lennie a partnerébe... a feleségébe. Nem megható ez? Tizenhét évi házasság után!

JULIE Ezt is tanulhatjátok tőle. Tizenhét évi házasság után éppoly szerelmes a feleségébe, mint az első napon volt. Egy színész! És a felesége is szerelmes belé tizenhét év óta! Egy színésznő! Nem csudálatos ez?

FRÉMIET Ne lágylj el, Julie! Az ő szerelmük sokkal szebb a te dicséreted nélkül. (*Kinéz az öltözők felé*) Na, hála Istennek, végre rászánta magát, és jön.

Belép Desroses Pyrrhus, Epirusz királyának kosztümjében, nagy királyi díszben. Desroses nemes megjelenésű, jellegzetesen klasszikus francia színész, Racine és Corneille hőseinek ünnepezt meg személyesítője. Minden ízében színész. Mikor belép, mindenki tisztelettel áll fel

DESROSES (*mosolyogva*) Késtem, Frémiet?

FRÉMIET (*tisztelettel*) Bizony, az igazat megvallva, igen, uram.

DESROSES Sajnálom.

JULIE (*édeskésen*) És én is sajnálom, főnök, mert ha idején jött volna, nem engedte volna, hogy ezek az ifjak inzultáljanak engem, ugye?

DESROSES Nem, Julie. Biztosan nem. (*Lancyhoz*) Lancy, a sisakod félre van csúsztatva. Biztosan megint vitakoztál, és felizgattad magad. A cipőszalagod is felbomlott.

LANCY (*rajongva*) Semmi sem kerülheti el a mester szemét.

DESROSES Megint vita volt köztetek?

JULIE Mégpedig hangos.

LANCY Nincs senki a közelben, aki áruló volna.

DESROSES Mégsem ajánlatos a hangos beszéd manapság, fiam. Megegyezünk abban, hogy Napóleon, az úgynevezett császár, egy zsarnok, egy gazember, aki elérulta a forradalmat. Ezt nem lehet elégszer ismételni. De ne beszéljünk itt. Azt mondják, a falaknak fülek van. A kulisszáknak kétszer annyi fülek van.

JULIE Ugyanezt mondtam neked én is.

DESROSES Akkor tökéletesen igaz volt, nemes matróna.

JULIE (*mélyet bókol*) Köszönöm, uram királyom. (*Felállva, őszintén*) Ne tekintsd ezt a bókot csúfolódásnak, Desroses. Szinte öntudatlan volt. Annyira királynak érezlek... pedig még nem is játszol... oly igazán király vagy most... nemcsak a kosztümöd... de a hangod, a mozdulataid, az egész attitűdöd...

DESROSES Ennek a titka az, Julie, hogy királynak érzem magamat, bevallom. Nem tartanám magamat igazi színésznek, ha ma este nem hinném el magamról, hogy király vagyok. Köszönöm, hogy ezt észrevetted. (*Frémiet-hez fordul*) Telt házuk van, Frémiet?

FRÉMIET Mint mindig, uram, amikor ön játszik. És néhány perc múlva el is kezdhetjük az előadást.

DESROSES Várj még kissé, Frémiet! A feleségem...

FRÉMIET Még nincs felöltözve?

DESROSES De igen. Csak ideges borzasztóan. Imádott fiúnk, Armand, elment reggel két diákbarátjával. Délben vártuk haza ebédre, de nem jött. Most késő este van, és még mindig nem jött meg. Semmi hír róla. Amélie - hiszen tudjátok, mennyire bálványozza - meg van ijedve.

FRÉMIET Ugyan! Fiala, vidám diákok, elkalandoztak valahova, kirándultak csónakon...

DESROSES Én is ezt mondtam. De egy anyával nem szabad, és nemis lehet vitakozni. Amélie azt mondja, hogy ez esetben üzent volna haza. (Ő is nyugtalanul látszik) Nem szokott ilyet csinálni soha. Mindig pontos szokott lenni. Tudja, hogy az anyja kétségbeesik, ha csak egy percet is késik.

JULIE Csak nem történt valami baja?

DESROSES Ne idegesíts te is! Egy nagy, tizenhat éves fiú! Csak tud magára vigyázni! Ne is gondoljunk erre.

Belép a szép Amélie, Desroses felesége, Andromaché, a trójai Hektor özvegyének kosztümjében. Idegesnek látszik

JULIE (*hozzásiet*) Amélie...

DESROSES (*gyöngéden*) Édes Amélie... most igyekezzél leküzdeni a nyugtalanságodat. Néhány pillanat múlva a színpadra kell lépned, drágám.

AMÉLIE Nem tudom, hogyan leszek képes ebben a lelkiállapotban játszani.

DESROSES Én veled vagyok a színpadon.

AMÉLIE Hiszen, ha te nem volnál itt, drágám, már én is elmentem volna innen.

DESROSES (*mosolyogva*) Hova, drágám?

AMÉLIE Tudom is én. A fiút keresni. Az utcára. A folyóhoz. A rendőrségre.

JULIE Ugyan, édesem. Nyugodj meg. Biztos, hogy előkerül, és akkor ki fogod nevetni magadat.

AMÉLIE (*csökönyösen*) De ilyet még sose tett. Késő este van, és reggel óta semmi hír róla.

DESROSES Nyugodj meg, drágám! Vegyél rólam példát! Nézd, én nyugodt vagyok!

AMÉLIE (*gyöngéden*) Nem hiszek neked. Te is nyugtalan vagy. De te engem túlságosan szeretsz ahhoz, hogy mutasd a nyugtalanságodat. Bocsáss meg, hogy én nem tudom türtőztetni magamat. Bár olyan nagy színész volnék, mint te! Akkor most én is arra használnám a tehetségemet, hogy megnyugtassam azt, akit a legjobban szeretsz. (*Megöleli Desroses-t, és a kebelére hajtja a fejét*)

JULIE (*törölgeti a szemét*) Meg vagyok hatva. Milyen szép pillanat!

FRÉMIET (*nagyon halkán*) És még mennyivel szebb volna, ha ön annyira meg volna hatva, hogy befogná a száját.

DESROSES (*a karjaiban tartva Amélie-t*) Ha felmegy a függöny, és künn állsz a színpadon, meg fogsz nyugodni.

Amélie gyöngéden kiszabadítja magát Desroses karjaiból

FRÉMIET* Hanem akkor - bocsánat - azt hiszem, itt volna az ideje a szokásos függöny előtti próbácskának.

Ez a jelenet csak abban az angol változatban szerepelt, amelyet Zágón István fordított le 1946-ban a Vigszínháznak. Zágón fordításában közülük a részletet. Az Andromachéból való idézeteket Szabó Lőrinc fordította.

DESROSES Igazad van, Frémiet. *(Amélie-hez)*. Gyere, drágám! Szaladjunk át a szövegen, onnan, ahol azt mondom: „De, bár érted ilyen veszélynek visz a sodra”... s a többi. Van még időnk, Frémiet? FRÉMIET Valami kevés. *(A többiekhez)* Csendet kérek, hölgyeim és uraim! Amélie és Desroses próbálni akarnak.

Frémiet és a többiek a háttér egyik sarkába vonulnak. Desroses és Amélie a királyi palota csarnokdíszletének közepére állnak

DESROSES Remélem, lesz egy kis türelmed ahhoz, hogy legalább ezt az egy jelenetet átvegyük. *(Gesztussal)* Itt állsz, szívem. Kezdehetjük?

Amélie igent int. Desroses a szerepét kezdi mondani őszinte szenvedéllyel.

De, bár érted ilyen veszélynek visz a sodra, Mégsem számíthatok enyhültebb mosolyodra? Ha rossz görög leszek, üldözött, meggyűlölt, Hadakozó szívem kell hogy te is gyötörd? Ím karomat nyújtom. Hihetem valahára, Hogy jó szívvel felelsz szívem imádatára? Ha éretted küzdök, mondd, remélhetem-é, Hogy te nem állsz be az elleneim közé?

AMÉLIE Ó uram, mit teszel? Mit szól majd Görögországot? Mért rontja erejét ily szív, ily nagy komolyság? Mért akarod, hogy ily szép, nemes terveden A külszín csak a szív rajongása legyen? Ki rab, mindig borús, magának is kietlen, Kívánhatod-e, hogy Andromaché szeressen?

(Szomorúan mosolyog. Pár lépéssel arrébb megy, aztán a saját, természetes hangján) Nem megy ez, Armand. Hiába, nem tudok így. Folyton a gyerekre gondolok, vele együtt valahogy rád is, és ma még kevésbé bírom ezt a jelenetet, mint máskor.

DESROSES *(elnéző mosollyal)* A szokásos kis női hóbort. Megint az a baj, hogy játszom?

AMÉLIE Megint és állandóan. Ez a jelenet mindig fáj nekem, csak ma egy kicsit jobban.

DESROSES Szóval már megint túlságosan jó voltam?

AMÉLIE Igen. Ez az egész jelenet olyan őszinte nálad, olyan mély, hogy a szád is elfehéredik. A szemed könnyes. A kezed ég. Mintha minden szavad a szíved fenekéről jönne.

DESROSES Ezért hiszed azt, hogy máskor nem vagyok őszinte? Otthon, amikor átölelek.

AMÉLIE *(szerelmes asszony)* Otthon... soha nem beszélsz így.

DESROSES Hát legyenek a színpadon rosszabb szerelmes, mint otthon? Az jobb lenne?

AMÉLIE Nem lenne jobb. Csak én lennék boldogabb. De ez úgyis lehetetlen. Te csak mellesleg vagy ember, Armand. Elsősorban színész vagy. Nagy színész.

DESROSES És a nagy színész nem lehet emberi?

AMÉLIE Nem. Sajnos. Úgy látszik.

DESROSES *(gyengéden)* Túl messze mégy, szívem. *(Kicsit megjátszott szerénységgel)* Le kell számolnod azzal, hogy a szerelmesed... csak egy színész.

AMÉLIE *(gyengéd mosollyal)* De milyen színész!

DESROSES És ha a szavaimnak nem hiszel, mert minden szavamai... játszom, akkor - úgy látszik - csak azzal tudom bizonyítani, hogy szeretlek, ha meghalok érted. Az talán nem lesz színészkedés.

AMÉLIE *(elgondolkozik)* Csak a halottat szeretjük igazán. Önzetlenül, nem várva tőle semmit. Néha úgy szeretnék meghalni a. karjaid közt...

DESROSES *(sóhajt és homlokon csókolja Amélie-t)* Hagyjuk ezt most, szívem! Próbáljuk meg, kezdjük újra, előlről! *(Közben visszavezette Amélie-t a helyére, és az előbbinél - ha lehet - még mélyebb érzéssel mondja)*

De, bár érted ilyen veszélynek visz a sodra, Mégsem számíthatok enyhültebb mosolyodra? Ha rossz görög leszek, üldözött, meggyűlölt, Hadakozó szívem kell, hogy te is gyötörd? Ím karomat nyújtom. Hihetem valahára, Hogy jó szívvel felelsz szívem imádatára? Ha éretted küzdök, mondd remélhetem-é, Hogy te nem állsz be az elleneim közé?

AMÉLIE Ó uram, mit teszel? Mit szól majd Görögországot? Mért rontja erejét ily szív, ily nagy komolyság?

Méret akarod, hogy ily szép, nemes terveden A külszín csak a szív rajongása legyen? Ki rab, mindig borús, magának is kietlen, Kívánhatod-e, hogy Andromaché szeressen?

(A könnyek elfojtják hangját) Nem bírom, Armand. DESROSES *(egy pillanatig még nyugtatni próbálja)* Ó, Istenem, hát... *(De rajta is erőt vesz az idegesség)* Nem, így én sem bírom.

AMÉLIE Akkor hagyjuk abba, jó? DESROSES Ölelj meg! Azzal a gyönyörű két karoddal. Nem is tudom, mióta nem éreztem ilyen erősen, hogy szeretsz, és... hogy én is... mennyire szeretlek.

Amélie szenvedélyesen átkarolja Desroses-t, az ajkuk találkozik

FRÉMIET *(óvatosan néz be a palotadíszletbe)* Elkésünk, kedveseim. És azt hiszem, már a próbának is vége. Ebben a jelenetben nincs ölelkezés.

Amélie és Desroses nem zavartatják magukat. Csak egy pár pillanat múlva hagyják abba a csókot

FRÉMIET Kezdehetjük?

DESROSES *(Amélie-hez)* Nyugodtabb vagy már egy kicsit?

AMÉLIE *(nemet int)* Folyton a gyerekre gondolok.

FRÉMIET Most már igazán ideje, hogy megkezdjük az előadást.

(A munkásoknak int, azok felállnak) Menjete a függönyhöz!

AMÉLIE Még ne, még ne! Könyörgöm, Frémiet, még várj öt percig!

Csak öt percig! Megpróbálok összeszedni magamat.

FRÉMIET Jó. Öt perc. De nem több.

A munkások visszaülnek helyükre

JULIE *(újra Amélie mellett)* Ne hagyd el így magad, Amélie. Egy ilyen asszony, mint te! Erős! Fiatal! Gyönyörű! Gondolj valami szépre, kellemesre! A sikereidre! Hogy rajong érted mindenki. Hogy el volt bűvölve tőled még Napóleon is a múltkor. Az egész darabból csak te érdekelted!

AMÉLIE *(idegesen)* Jó, tudom...

JULIE Meglátod, ezt a darabunkat is megnézi egyszer. A múltkor, amikor a színpadra jöttél abban a sellőruhában, egy pillanatra se vette le rólad a látszóvét...

AMÉLIE *(idegesen)* Igen, igen. Már ezt is hallottam. *(Idegesen eltolta magától Julie-t)* Ne vedd rossz néven, Julie drágám, de ne csillapítsatok, mert attól leszek aztán igazán ideges. *(Leül az egyik festett márványpadra, messze a többiektől, külön, egyedül)*

DESROSES *(Julie-hez)* Nem valami szellemes ötlet, hogy épp Napóleon emlegetésével akarja lecsillapítani, mikor tudja, hogy azt az embert Amélie éppúgy gyűlöli, mint én.*

Belép Violette Giraud, a huszonöt éves, híres, szép kurtizán. Mindenki barátságosan, örömmel üdvözlöli. Amélie nem vesz tudomást róla

DESROSES Violette! Színházunk leghívebb barátja!

VIOLETTE Jó estét, mindenki!

JULIE De szép vagy ma este!

LANCY Mint mindig!

VIOLETTE Ez a mesterségem, szépnek lenni! Egy kurtizánnak *muszáj* szépnek lennie.

LANCY Ön több, mint egy kurtizán. Ön egy istennő, Violette.

VIOLETTE Istennő? Miért?

LANCY Mert számomra elérhetetlen.

VIOLETTE *(kacéran)* Honnan tudod?

JULIE Megint milyen csodaszép ruha van rajtad!

VIOLETTE Jó áru díszes csomagolást érdemel.

DESROSES A nézőtérről jön?

VIOLETTE Igen. Zsúfolt ház és gyönyörű közönség. Nekem páholyom van. Hiszen tudjátok, hogy minden előadást megnézek, amelyben a nagy Desroses játszik... és az én legdrágább barátnőm: Amélie! *(Amélie-hez megy és megcsókolja. Desroses-hoz, Amélie kezét fogva)* Imádom a darabokat, amelyekben ti ketten szerelmesek vagytok egymásba.

DESROSES Mi is.

VIOLETTE *(lelkesen)* Isteni élvezet... élvezni a ti igaz szerelmeitek szépségét... ahogy reveláljátok előttünk... nagy klasszikus költőink halhatatlan szavaival. *(Megöleli Amélie-t)* Oly gyönyörű vagy ebben a kosztümben!

AMÉLIE Köszönöm, Violette, kedves. *(Gyöngéden kiszabadítja magát az ölelésből, és néhány lépéssel elmegy tőle)*
DESROSES *(látva Violette csodálkozó tekintetét)* Ideges szegény.
VIOLETTE *(Közeledve Desroses-hoz)* Mi oka van rá?
DESROSES A fiunk. Egész nap nincs róla semmi hírünk. *(Amélie ismét leül a padra, egyedül. Julie indul feléje)* Hagyd, Julie! Nem látod, hogy egyedül akar maradni?

Julie visszamegy a fiatal színészek csoportjához

VIOLETTE *(karon fogja Desroses-t és félrevonja. Egy pillantást vet Amélie felé. Suttogva)* Desroses... nem bírom tovább ezt a képmutatást... nem bírom, nem bírom...

DESROSES Mi az, drágám? Maga is ideges?

VIOLETTE Meg kell valamit mondanom önnek, Desroses. *(Úgy állnak, hogy a többiek nem hallhatják őket)* Ön tudja, hogy ki az én barátom. Legrand... a hatalmas Legrand...

DESROSES Hogyne tudnám. Egy nagy szerelem! A belső titkos tanácsos... az államtanácsos. A boldog ember! Valami baj van a szerelmük körül?

VIOLETTE Desroses... hagyjon engem beszélni... kétségbe vagyok esve... nem is tudom, hogy fogom tudni ezt elmondani magának... de muszáj, muszáj... és most rögtön. Nem énrólam van szó.

DESROSES *(rosszat sejtve)* Nos, Violette?

VIOLETTE Mielőtt a színházba jöttem, beszéltem Legrand titkos tanácsossal. Hisz tudja... hogy ő milyen közel áll a kormányhoz... mindent tud. Rossz hírem van az ön számára, Desroses. Tudom, hogy színésszel nem szabad előadás előtt rossz hírt közölni. De ez nem tűr halasztást. Nem várhatok vele. Ezt azonnal meg kell tudnia.

DESROSES Nos?

VIOLETTE A tanácsos a legnagyobb titoktartás alatt mondta el nekem. Mindent elmond nekem. Hisz ön tudja, hogyan imád engem. Az ön fia, Desroses...

DESROSES A fiam?

VIOLETTE ...ma reggel... barátaival beszélgetve... egy kávéház teraszán... a bulváron... vigyázatlan volt. Az enghieni herceg kivégzéséről beszéltek. Résztvevő beszéltek a hercegről... sajnálták. Szidták a császárt és dicsérték az angolokat. Valaki azonnal besúgta ezt a rendőrségnek.

DESROSES Letartóztatták?

VIOLETTE Mind a hármat. Összeesküvés gyanúja miatt. DESROSES *(kétségbeesve)* Én vagyok az oka! Én vagyok az oka! Tőlem hallotta mindezt! Tőlem tanulta!

VIOLETTE Kihallgatták őket. Mind a három hősieen viselkedett. Az ön fia a haditörvényszék előtt szóról szóra ugyanazt mondta, ami miatt a szegény herceget kivégezték... emlékszik, ugye, erre a történelmi vallomásra: „Hajlandó vagyok az angolokkal együtt harcolni Franciaország ellen, hogy hazámat felszabadítsam!” Ezt vágta a fiú a haditörvényszék szemébe. Szinte szóról szóra citálta az enghieni herceget. Pedig tudta, hogy annak mi lett a sorsa. Egy óra múlva... ah, Desroses, hogy ezt épp nekem kell önnek közölnöm... Vincennes-ba vitték mind a hármat... Desroses *(Alig bír beszélni)* ...és ott... agyonlőtték őket. Még mindig nem vagyunk kint a forradalomból.

DESROSES *(halálsápadtan, halkan)* A fiamat...

VIOLETTE Ő volt az első a kivégzőosztag előtt. Desroses, nekem szent kötelességem önnek megmondani mindent... Meg kell mondanom még azt is... nem bánom, bármit kockáztatok is ezzel... a szegény fiú miatt most ön is nagy bajba került.

DESROSES *(maga elé)* A fiam...

VIOLETTE Ön és az egész társulat eddig is gyanús volt. De most, hogy a fiút már elkapták, most majd rávetik magukat az apára, és ... *(A többiekre mutat)*... a barátaira. Ezt az információt kaptam. A bátorfiú szerencsétlenségbe rántotta magukat mindnyájukat. Önöknek innen rögtön menekülniük kell, mindenkinek. Haladéktalanul.

FRÉMIET Monsieur Desroses, el kell kezdenünk az előadást!

DESROSES *(nagy önruralommal)* Várj még. *(Mereven bámul Violette-re)* A fiam... a feleségem...

VIOLETTE *(gyorsan, izgatottan)* Menekülniük kell. A császár érdeklődése megint fellángolt az összeesküvés iránt. Még mindig sok a gyanús. Desroses... önök nem tarthatnak itt ma előadást. A császár magához hívatta Talleyrand-t. Mindent tudok a barátomtól. Talleyrand most készül a császárhoz... remélem, még nem indult el. Egy félóra múlva már ott lesz. A rendőrség addig nem mer semmit csinálni, amíg Talleyrand-tól utasítást nem kap. És Talleyrand addig nem mer utasítást adni, amíg a császár nem parancsolja ezt neki. A császár... hiszen ismerjük a pedantériáját... személyesen akarja intézni a

rendőri akció legapróbb részleteit is. Szörnyen ideges, amióta az enghieni herceget kivégeztette. Köztudomású, hogy még mindig vannak összeesküvők Párizsban.

FRÉMIET Monsieur Desroses...

DESROSES *(uralkodva magán)* Mondtam, hogy várj!

FRÉMIET De a közönség...

DESROSES *(erélyesen)* Várj!

VIOLETTE Most... talán néhány perc múlva dől el a gyanúsítottak sorsa...

DESROSES *(halkan, maga elé)* Amélie... a fiam...

VIOLETTE *(könnyeit eltítolva)* És még a legszörnyebb hátra van. Közölni ezt Amélie-vel. Én nem merem... nem bírom. Önnek kell ezt neki megmondania. Önnek kell vele beszélnie.

DESROSES Most? Istenem... az előadás... a közönség... VIOLETTE

Ma nem lehet itt előadás. Minden perc drága, menekülniük kell.

DESROSES *(Amélie-hez megy)* Amélie, szívem...

Violette a színészek csoportjához megy, onnan figyelni Desroses-t és Amélie-t

AMÉLIE Könyörgöm, Armand... csak néhány percre hagyj magamra a gondolataimmal. Ígérem, hogy hamarosan összeszedem magam, és elkezdhetjük.

DESROSES Amélie... angyalom... jöjj velem az öltöződbe. Ott csönd van, nincs senki ott. Ott nyugodtabban beszélhetünk.

AMÉLIE Könyörgöm, ne beszéljünk most. Belátom, hogy ez gyengeség tőlem... így összeroppanni, mikor talán nincs is rá semmi ok, de... ismerem magamat, ez elmúlik, ha magamra hagyotok.

DESROSES Amélie... kérek... jöjj velem az öltöződbe! Lehet, hogy van valami, amit meg kell neked mondanom... négy szemközt... nem mások előtt...

AMÉLIE *(kezd rosszat sejtteni)* Mi az?... Armand! *(Violette-re néz)* Violette? Mi történt? *(Feláll, Violette-hez akar menni)*

DESROSES *(visszatartja)* Jöjj velem, Amélie!

AMÉLIE Nem megyek. Violette! Miért hallgatsz?

DESROSES Nem Violette-ről van szó. Én akarok veled beszélni.

AMÉLIE *(halkan)* Szent Isten... Violette hallgat... és ezek az arcok... *(A gyengeségtől leül a padra. A szívére teszi a kezét)* Valami történt.

DESROSES *(melléje ül, gyöngéden átöleli)* Amélie...

AMÉLIE *(igyekszik uralkodni magán)* Armand... mondj el mindent... azonnal...

Desroses magához öleli, fejét a keblére vonja, és nyugodtan suttogni kezd vele. Megmondja neki, hogy mi történt a fiával. De ezt senki se hallja, csak Amélie. Halotti csönd. A színészek csoportja mereven, némán áll, és a távolból figyelni őket

VIOLETTE *(a színészekhez suttogva, sírását visszafojtva)* Barátaim...

Desroses... most... most mondja meg a feleségének... hogy a fiúk meghalt... elfogták... agyonlőtték... mint lázadót... *(Desroses-ra és Amélie-re néz)*

A csoport megrendülve, de továbbra is némán, mozdulatlanul figyelni a Desroses házaspárt

Julie... fiúk... itt ma este nem lesz előadás. Mindnyájatoknak menekülni kell innen. Vetkőzettek le... minél hamarabb... és el innen...

A csoport megmozdul, de néma marad. Mindenki Desroses-ékát nézi. Desroses még mindig suttog Amélie-nek, aki mozdulatlanul hallgat karjaiban, fejét keblére rejtve. Majd néhány pillanat múlva rémülten áll fel, kiszakítva magát Desroses karjaiból. Eszelős nevetésben tör ki. Le-rogy. Violette és Julie hozzája rohannak. Desroses segítségével fel-emelik. Amélie vadul viaskodik velük. Alig tudják lefogni. Közben folyton, szakadatlanul nevet

(Amélie-t átölelve, Desroses-hoz) Az Istenért, Desroses... levetkőzni... menekülni! Mindnyájan! Az én házamba! *(A színészek csoportjához)* Az én házamba, fiúk! Ott biztonságban lesztek!

Lancy és a két Batault kiset. A színpadi munkások eltűnnek egy másik kijáraton. Amélie nevet és kiabál

FRÉMIET *(rémülten)* Szent Isten... minden kihallatszik a néző-térre!

VIOLETTE (*Julie segítségével zsebkendőt szorít Amélie szájára*) Könyörgöm, Desroses... bízva ránk Amélie-t! Vetközzön! Meneküljön azén házamba! Ott biztonságban lesz! Én majd Julie-vel együtt odahozom a kocsimon Amélie-t...

DESROSES (*kétségbeesetten*) Nem hagyom el... Amélie-t...

VIOLETTE (*türelmetlenül, még mindig Amélie-t fogva, aki most már halkan nevet*) Meneküljön! Ez egy roham, ami elmúlik. Most reám kell bíznia Amélie-t. Most legyen erős! Legyen józan! Ne veszítse el a fejét! Ne kockáztassa az életét! Amélie-nek szüksége van az ön életére. Menjen! Egy félóra múlva ott leszünk mi is... mind... együtt, azén házamban... biztonságban...

Julie segítségével felemelik a padról, és közrefogva kivezetik a most már halkan nevető Amélie-t.

Rövid szünet, mely alatt messziről, fojtottan, a leeresztett függöny mögül hallatszik a közönség türelmetlen tapsolása

FRÉMIET (*a színpad közepén áll, egyedül, lehajtott fejjel*) A közönség...

DESROSES (*teljesen megtörve, hangjában elfojtott zokogással*) És én... most... Frémiet... milyen szörnyű szégyen... királynak vagyok öltözve!... Győzelmes királynak! (*Frémiet vállára hajítja fejét*)

A láthatatlan közönség türelmetlenül tapsol

FRÉMIET (*gyöngéden*) Szedje össze magát, Desroses!

DESROSES (*megtörve egyenesedik fel*) Frémiet... lép ki a függöny elé, és jelentsd be a közönségnek, hogy az előadás elmarad, mert Amélie... hirtelen megbetegedett.

FRÉMIET Jó. Tudom. Meneküljön!

A láthatatlan közönség egyre erősebben tapsol. Desroses kimegy. Eltűnik a színpadon levő színpad függönye mögött. A taps hirtelen elhallgat. Nem látni őt, de hallani, amint a nagy csöndben bejelenti a láthatatlan közönségnek

DESROSES Mesdames et Messieurs! A mai előadás elmarad, mert a címszerep személyesítője, Madame Amélie Desroses, hirtelen megbetegedett. A pénztár a jegyek árát visszafizeti.

Visszajön a színpadra, mialatt távolról fojtottan hallatszik a közönség halk moraja - és szaladva megy ki

Függöny

Második felvonás

Másnap este.

Egy sarok egy sötét, régi, boltíves pincében. Rozsdás, régi lámpások. Egy pad a hátsó fal hosszában. Rozoga asztal, amelyen egy többágú ezüst gyertyatartó világít. Székek. Néhány hordó. Egy ajtó nélküli nyílás jobb oldalt, hátul, amelyből lépcső vezet felfelé, szemben a közönséggel. A pincében vannak a színtársulat bujdosó tagjai. Ezek: Frémiet, Lancy, a testvérek: Henri és Georges Batault. Már nincsenek kosztümben, hanem utcai ruhájukat viselik.

Mikor a függöny felmegy, Julie Favon jön le a lépcsőn, égő gyertyával és egy kosárral, amelyben étel van. A színészek, mikor meglátják, köréje sereglenek

JULIE Jó estét! A vacsorátokat hoztam. (*Leteszi a kosarat. A következő beszélgetés alatt egy sarokból, egy hordóról díszes, csipkés, fehér abroszt, tányérokat vesz elő, és őt személyre terít az asztalon. Majd kivieszi kosara tartalmát: hideg húsokat, sajtot, gyümölcsöt, és az asztal közepére teszi*)

A négy színész leül az asztalhoz, és elkezd vacsorázni. Eközben folyik a következő beszélgetés

HENRI BATAULT Köszönjük, Julie. A városból jössz?

JULIE Igen.

HENRI BATAULT Mi újság számunkra?

LANCY Huszonnégy óra óta bujkálunk itt a föld alatt... Tegnap este a színpadon hallottuk az utolsó hírt Violette-től... akkor még görög harcos voltam... azóta semmi hír.

JULIE Fájdalom, Párizs megint az összeesküvésről beszél... illetve suttog. Különösen a tegnapi esti színházi botrány óta.

HENRI BATAULT Nem volt az botrány.

JULIE Lemondtuk az előadást az utolsó percben. Elég ez.

HENRI BATAULT Beszélnek rólunk?

JULIE Természetesen. Főleg a színházak körül. Nem mindennapi dolog: egy színtársulat, amelyet poitikai összeesküvés miatt üldöz a császár rendőrsége.

LANCY A rendőrség persze lázasan keres minket.

JULIE Egyelőre nem kell félnetek. Azt hiszem, hogy itt kitűnő helyre bújtatok el. Egyelőre.

GEORGES BATAULT Egy pince...

JULIE De ez nem közönséges pince. Ez Violette Giraud házának a pincéje. Ki meri Legrand-nak, a hatalmas államtanácsosnak a szeretőjét azzal gyanúsítani, hogy összeesküvéket rejteget a pincéjében? Ah, milyen szép ez! Egy kurtizán, aki kedvenc művészeit rejtegeti a saját élete veszélyeztetésével!

LANCY Isten áldja meg érte!

HENRI BATAULT A nagy forradalomban is... a kokottok szíve sokakat mentett meg a vérpadtól. Meg kell hajolni Violette nagysága előtt! Ez a szörnyű kockázat!

GEORGES BATAULT Azzal kéne ezt meghálálnunk neki, hogy tovább szökünk... el innen, az ő házából!

LANCY (*sóhajva*) Úgyis muszáj lesz rövidesen. Miért teritesz ilyen fényűzően, Julie?

JULIE Mert elsőrendű művészek vagytok. Violette azt akarja, hogy rangotokhoz méltóan vacsorázzatok, még ha pincében is.

FRÉMIET Ezért a gyöngéd figyelemért halálunkig hálásak leszünk a Violette-nek - bár lehet, hogy ez a hála csak néhány óráig fog tartani.

LANCY Hogy érted ezt?

FRÉMIET Lehet, hogy ez az utolsó vacsoránk. Nem lehetetlen, hogy még ma hajnalban valami jó vastag falnál fogunk állani, és szembenézni a kivégzőosztaggal.

HENRI BATAULT Szembenézni? Én úgy tudom, be szokták kötni az áldozat szemét. Nem?

FRÉMIET Legtöbbször igen.

HENRI BATAULT Azt kell mondanom, ez még elég humánus dolog.

FRÉMIET Nem humanizmusból szokták bekötni a szemet, fiam. Hanem azért, hogy az áldozat ne nézhessen a katonára, mikor az lő. A katona megijed a szegény áldozat tekintetétől, és akkor remeg a kezében a puská. Én tudom ezt, mert én voltam tagja egy ilyen kivégzőosztagnak, sok évvel ezelőtt, mikor katona voltam.

GEORGES BATAULT Kire lőttél?

FRÉMIET Nem tudom.

GEORGES BATAULT Céloztál?

FRÉMIET Hogyne. De melléje. Furcsa érzés volt. Na, de most majd meglátod, milyen érzés ezt az előadást a másik oldalról látni, a fal felől. Talán még ma hajnalban.

LANCY Hajnalban?

FRÉMIET Hajnalban szokták.

LANCY Miért?

FRÉMIET Régi szép tradíció. - Te nem eszel, Julie?

JULIE (*aki nem ült le az asztalhoz, hanem kiszolgálja őket*) Nem. Tegnap óta egy falatot se ettem. Nem megy le étel a torkomon, mióta szegény Amélie... De neked, Frémiet, úgy látom, van étvágyad.

FRÉMIET (*egy csirkecombba harapva*) Hála Istennek.

LANCY Nem vagy izgatott?

FRÉMIET Miért legyek? Nektek az egész újszerű élmény. De én már harmadszor bujkálok a zsarnok elől. Higgyétek el, tréning dolga az egész. Nyolcvankilencben a király üldözött, kilencvenháromban Robespierre - és most Bonaparte.

JULIE Napóleon.

FRÉMIET Neked. Nekem Bonaparte. Hogy úgy mondjam: professzionátus lázadó vagyok. Én már nem is kérdezem, miről van szó. Csak, ha egy jó kis lázadást látok, beállok közéjük.

JULIE Miért?

FRÉMIET Mert egy rendes embernek ott a helye.

JULIE Fenét van ott a helye.

LANCY És mondd, Frémiet... az az úgynevezett kivégzés... hogy történik?

FRÉMIET Félsz?

LANCY Igen. Te nem?

FRÉMIET Nem nagyon. Lehet, hogy azért, mert engem már sokszor kivégeztek a színpadon. A lyoni haramiák című drámában minden este kivégeztek, ötvenszer egymás után.

GEORGES BATAULT Milyen érzés volt?

FRÉMIET Kellemetlen. Tudniillik levágták a fejemet. Már mikor huszad-

szor vágta le, kezdtem utálni a szerzőt. Kivégeztek a Hazaáruló című drámában is. Az nem volt olyan kedélytelen. Igaz, hogy felacsorzottak, de mindjárt az első felvonás elején. Így elmehettem vacsorázni, korán. A hóhérral. Erre direkt élvezettel emlékszem vissza.

LANCY És mondd... hogy történik? Például minket... sorban fel fognak állítani egymás mellé a falhoz?

FRÉMIET Lehet. De lehet, hogy egyenként lőnek le.

LANCY Milyen sorrendben?

HENRI BATAULT Nem mindegy?

LANCY Nem. Jobb hamar túl lenni rajta.

FRÉMIET Emiatt ne aggódj. Ha majd odakerülünk, hamar túl leszel rajta. Biztos, hogy Desroses lesz az utolsó. A disznók rájöttek, hogy ezzel súlyosbíthatni lehet a halálbüntetést. Neki végig kell majd nézni bennünket.

LANCY Borzasztó. *(Felkel az asztaltól. Fel-alá jár)*

JULIE Nem tudok másról beszélni?

HENRI BATAULT Ma este nemigen.

LANCY *(fel-alá járva)* Hol van Desroses?

JULIE Fent van a feleségénél, a földszinten, Violette lakásában. Most jön az orvos Amélie-hez. Azt várja fenn szegény ember. - Ül le, Lancy, egyél valamit!

LANCY Nem tudok.

GEORGES BATAULT Kár volt, hogy ő a szegény feleségét idehozta. Ha innen menekülnünk kell, mit csinál egy szegény örült nővel? Nem viheti magával.

JULIE Mit csinált volna vele? Hova vitte volna? Nem természetes, hogy vele akar maradni? Mindig imádta Amélie-t, de most még jobban imádja, mióta szegény megőrült.

HENRI BATAULT Még mindig nevet?

JULIE Nem. Beszél. Folyton beszél.

HENRI BATAULT Mit?

JULIE Ne kérdezd, mert rosszul leszek, ha arra gondolok, hogy mit beszélt! Egy mániája van.

GEORGES BATAULT Mi az?

JULIE Nem is merem megmondani. Gyilkosság. Gyilkolni akar. Ez a szelíd nő! Szörnyű. - De itt még a legjobb helyen van. Violette mindig a legjobb barátja volt, de most úgy bánik ezzel a szegény örült nővel, mintha a testvére volna. Saját ágát adta át neki. Éjjel-nappal ápolja. Igyekszik mulattatni. Hárfán játszik neki. - Ah!... soha nem fogom elfelejteni azt a rémes pillanatot... tegnap este... a színpadon, mikor megtudta, hogy a fia... Az a nevetés! Akkor azt hittük, ez csak egy múló roham... de most már tudjuk a legrosszabbat. Bálványozta azt a fiút. Csoda, hogy elvesztette az esztét?

LANCY Nem csoda, hogy Amélie elvesztette az esztét. Az a csoda, hogy a férjének, Desroses-nak van ereje mindezt túlélni! A fia! A felesége!

JULIE A forradalom szörnyűségei ezek. Még mindig a forradalom! Még mindig a terror! Mikor lesz már vége!

LANCY Desroses egy nagy ember! Egy ember, nagy szívvel.

HENRI BATAULT Napóleonnak ő csak egy közönséges összeesküvő. Minta nagy Moreau! A nagy Pichegru! És minta szegény kis Desroses fiú!

LANCY Összeesküvők! Megint ez az átkozott szó! Micsoda aljas hazugság! Talleyrand gonosz, ravasz kitalálással!

GEORGES BATAULT Épp azért vagyunk mi elveszve. Talleyrand addig nem nyugszik, amíg be nem bizonyítja a császárnak, hogy ez nem szabad republikánusok becsületes kritikája, hanem az ő élete ellen irányuló összeesküvés. Ezért van az, hogy az ilyen, a rendőrség által felfújtt üldözés veszedelmesebb, mintegy jó kis becsületes összeesküvés. Talleyrand-nak a saját politikai karrierje fontosabb, mint a mi életünk.

FRÉMIET Semmit se érnek el ezekkel az agyonlövétésekkel. A diktátorok még mindig nem tanulták meg, hogy a forradalomnak van egy furcsa, saját, külön földművelése.

GEORGES BATAULT Mi az?

FRÉMIET Beteszal aföldbe egy mártírt... és másnap száz új rebellis kel ki belőle.

LANCY *(Julie-hez)* Mikor láttad Amélie-t?

JULIE Most, mielőtt lejöttem. Ez már többé nem Amélie, hanem romja ennek a tökéletes nőnek. Mikor fiatal voltam, játszottam örült nőket a színpadon. Azt mondják, briliáns Ophelia voltam. De sejtelmem se volt arról, hogy mi az igazi örültség. Most látom először teljes borzalmában.

Elhallgatnak. Desroses jön le a lépcsőn. Ő is utcai ruhát viseli. Csend. - Desroses megtörve, komoran megy az asztalhoz, és leül

Amélie-től jön?

DESROSES Igen. *(Csend. Aztán megszólal)* Ül egy karosszékben, és... azt kell mondanom... nyugodt boldogság látszik az arcán. Megszólítottam. Csodálkozva, értelmetlenül nézett rám. Beszéltünk hozzá, Violette is, én is. Nézett ránk, de nem felelt, mintha nem ismerne bennünket. Olyan szép szegényke, mint egy angyal. Ajó Violette átadta neki a saját szobáját. És a legszebb pongyoláit. Folyton azokkal foglalkozik. Egyiket a másik után próbálja fel. Örül nekik, mint egy gyerek.

JULIE Az orvos mit mond?

DESROSES Jobb azt nem ismételni. Violette a legelső párizsi elmeorvoshoz hívatta hozzá, dr. Chardont. Egész éjjel itt volt nála, vizsgálta, de minden, amit róla mond, reménytelenül hangzik. Most érkezett - már harmadszor a mai napon! - néhány perccel ezelőtt. Bennünket kiküldött a szobából. Barátaim, mi elvesztettük Amélie-t. Örökre.

Csend. Mind Desroses-t nézik

(Desroses fájdalommal elmosolyodik) Ti néztek engem. Ti nézitek, hogy hogyan viselkedem.

A SZÍNÉSZEK Ó, nem, nem!

DESROSES Vagy legalábbis, azt hiszem, hogy nézitek. Meg vagyok átkozva minden színész átkával! Nem tudok egy csoport embert nem közönségnek tekinteni. Micsoda borzalmas mesterség, amely így kivetkőzti, lényéből kiforgatja, így átalakítja a normális embert! Ó, hogy szeretnék most sírni, mint annyi szerencsétlen ember!

JULIE A sírás néha jót tesz.

DESROSES *(fájdalmas, keserű őszinteséggel)* Sírni? Én, akinek a sírását annyiszor tapsolták meg? Én, aki híres vagyok arról, hogy mindig igazi könnyekkel sírtam a színpadon? Nemis fakadnak most könnyek a szemembe... nem jönnek elő... szégyellik magukat... mert annyiszor használtam őket hazugul... hamisan... nem arra, hogy enyhítsék a fájdalmamat, hanem arra, hogy olcsó sikert arassak velük!

HENRI BATAULT Ne kínozd magad ezzel, Desroses! Te nemcsak nagy színész vagy, hanem nagy, erős lélek is.

DESROSES Eddig sose gondolkoztam ezen. Mert boldog ember voltam. Mindez engem oly váratlanul ért! *(Egyre kétségesebben)* Nem tudok egy igazi tragédiával szemben állni, annyiszor álltam szemben *kitalálttal...* betanulttal... *(Pillanatnyi szünet után, mélykeserűséggel)* Gyűlölöm azt, ami vagyok! Nem tudom, hogyan néztek rátok, hogyan ültek, hogyan álltak, mit csináltak a szememmel... hogy ne legyen színjátszás! Szívemből irigyelek most minden közönséges embert, aki ilyenkor *nem tudja, hogy mit csinál!* Mert én tudom! Hiszen ti ezt megértitek... mindig, mindig tudom, hogy mit csinál a testem! az arcom, a szemem! Micsoda pokoli büntetés ez most azért, mert annyiszor *hazudtam szenvedést* a színpadon!

HENRI BATAULT Te egy rendkívüli ember vagy. A te lelki életed komplikáltabb, mint a közönséges embereké. Ne akarj azokhoz hasonló lenni. Hogy te, a művész, másképp szenvedsz, mint ők, ez nem átkod, hanem dicsőséged!

DESROSES Ezt a dicsőséget most szívesen visszaadnám Istennek, akitől kaptam! Irigylem azokat, akik katasztrófák után azt mondják: „Úgy odavoltam, hogy nem is emlékszem, mit csináltam!” Boldogok! És boldogtalan én, aki nemcsak emlékszem arra, hogy mit csináltam... *de előre tudom, hogy fájdalmamban mit fogok csinálni!* Hiszen egy életen át csak azt gyakoroltam, hogy mindig pontosan tudjam és lássam, *hogy mit csinálók!*

HENRI BATAULT De drága Armand, te...

DESROSES *(közbeveg, szinte haragosan)* Ne beszéljete! *(Önmagát vádolva)* Tükör előtt gyakoroltam! Éveken át! Mint ti! Tükör előtt ordítottam a tragikus hősök szenvedéseit! Van ennél nagyobb tiszteletlenség az emberi szív iránt? *(A legkeserűbb öngúnyal)* Tükör előtt rogytam össze... tükör előtt haltam meg... Tükörben figyeltem agónizáló arcvonásaimat, hogy lássam, hogy szépen, művészi módon szenvedek-e... hogy lássam, hogy *pont jól* szenvedek-e! És éreztem, hogy csak akkor váltam *igazán* színésszé, a csontom legvelejeig színésszé... mikor már tükör nélkül is tudtam pontosan... hogy hogy nézek ki. Emlékeztek, hogy hányszor tanítottalak arra, hogy enélkül nem színész a színész! És most már azaz átkom, hogy állandóan látom magamat egy *láthatatlan tükörben*. Mint mi mindnyájan! Mégha egyedül vagyok, akkor is! Még ha elbújok is egy sötét szobában egyedül. Nem tudom összetömi ezt a láthatatlan tükört! *(Fájdalmasan kiált fel)* Nem tudok többé *ember* lenni! Tönkretettem Istennek

ezt a nagyszerű alkotását, az emberi arcot! Kunsztokra tanítottam, mint egy kuttyát! Kényszerítettem az arczaimat hazudni, kényszerítettem a szememet, az ajkamat, a hangomat... hazudni! Hazudni! Az a hang, amin most panaszkodom... Nem hallod, Henri? Ez se az én igaz hangom... ez is valamelyik szerepem hangja! Ne mondd, hogy nem! Pontosan tudom, hogy hogy néz ki az arcom! Hogy hogy remeg a hangom! Nem vagyok szenvedő emberi lény! Csak szenvedést játszó színész! Milyen szégyen! Nem tudok szenvedni színjátszás nélkül! Nem tudok többé ember lenni! (Lerogy az asztal mellé, és maga elé bámul. Érezni, hogy fáj neki, mikor keserű öngúnyval ezt mondja) Lerogytam az asztal mellé... és magam elé bámulok... (Sírva fakad) ...és most sírok... (Eltakarja arcát. Csend. Mindenki meg van hatva. Szünet után Desroses megtörtén feláll, és odamegy a színészek csoportjához. Erőt vesz magán. Igyekszik nyugodtan, tárgyilagosan beszélni) Fiúk... felteszem, hogy tudjátok, hogy mi nem maradhatunk itt sokáig. Nekünk innen el kell mennünk előbb-utóbb. Szökni, bujdosni. Álruhában, mint a forradalomban az arisztokraták. En... összeírtam egy jegyzéket színházunk ruhatárosa számára... ruhákat ... mind az ötünknek... Violette már el is küldte értük egy megbízható emberét. Hittük volna valaha, hogy erre lesznek jók a színházi jelmezeink. Frémiet, te, úgy hiszem, megint öreg paraszt-nak öltözöl, mint '93-ban, mikor Robespierre előtt menekültél...
FRÉMIET Úgy van. Ez az álruha már kétszer bevált. XVI. Lajos rendőrsége is öreg parasztot csinált belőlem.
DESROSES (a három fiatalhoz) Mindenfélét hoztattam... matróz, kocsis, inas, pap, női ruha... minden. Majd kiválasztjuk, amiket akarunk. Aztán szétszédjük. Ki erre, ki arra. Istenem... talán soha többé nem látjuk egymást.

Csend. Rövid szünet után dr. Chardon jön le a lépcsőn. Megáll, némán nézi a csoportot. Desroses felemeli fejét, meglátja a doktort

DR. CHARDON (halkan) Jó estét!

DESROSES (szelíd szemrehányással) Doktor... milyen vakmerőség öntől ide lejönni mi közénk, bujdosók közé, a föld alá...

DR. CHARDON Az első keresztények is a föld alatt éltek Rómában. Vannak idők, amikor a föld alatt jobb társaság lakik, mint a föld fölött. (Julie-hez fordul) Ön Madame Julie Favon?

JULIE Én vagyok, doktor.

DR. CHARDON Menjen fel Amélie-hez. Nagyon nyugtalan. Önt kívánja.

Julie felsiet a lépcsőn

DESROSES (bemutatja a doktort) Ez doktor Chardon, a híres elmeorvos, a párizsi egyetemről.

A színészek meghajolnak

(Szinte félénken, a doktorhoz) A feleségem?...

DR. CHARDON Nagyon jól ápolják. Tulajdonképpen nem is kívánhatunk jobb helyet számára, mint Violette otthonát. Azonban... úgy áll a dolog... hogy nem maradhat itt sokáig. A szituáció olyan, hogy egy doktor nem kelthet hamis reményeket. Desroses, önnek tudnia kell, hogy mivel áll szemben. Fájdalom, az ön szép felesége... reménytelenül ... gyógyíthatatlanul... elmebajos. Minden más esetben szinte kötelességem lett volna, hogy hetekig, hónapokig áltassam önt... lassan szoktassam hozzá ehhez a diagnózishoz... de ez most egy más helyzet. Ki tudja, mi történik önökkel a következő órában... Meg kellett mondanom. Ez a szörnyű sokk... egyetlen gyermekének a ki-végzése...

Mindnyájan hallgatnak. Dr. Chardon leül

GEORGES BATAULT (felháborodva, mélykeserűséggel) Nem volt elég Napóleonnak az enghieni herceg kivégzése! Moreau, Pichegru bebörtönözése! Legyilkolása a tizenhárom hazafinak! Mit akar még?

LANCY El akarja tiporni a lázadás utolsó maradványait is. A rendőrség... mint tűzoltók, miután már eloltották a tüzet, kutatják a bujkáló lángokat a rejtett sarkokban...

HENRI BATAULT A császár fél.

DESROSES (szomorú mosollyal) Az én kisfiamtól?

HENRI BATAULT Mindenkitől. Saját legbensőbb barátaitól! Azt mondja, hogy az összeesküvésnek az volt a célja, hogy fellázza ellene az egész elnyomott Európát. És nevetve mondja bizalmasán: „Most elhallgattattam őket!” De téved!

DR. CHARDON Nem tartja ön természetesnek, hogy egy államfő istentelen dolognak tekint minden lázadást?

HENRI BATAULT A zsarnokok elleni lázadás Isten iránti engedelmesség. Ezt egy nagy amerikai államférfi mondta. Jóval ami nagy forradalmunk előtt. Isten velünk van, doktor, nem a császárral.

GEORGES BATAULT Felforr a vérem, ha arra gondolok, milyen hízelgő, látványos darabban istenítettük őt, még csak egy hónappal ezelőtt is, mikor császárrá lett! A sas diadala! Most... ez az ő hálája... mindnyájunkra vadásznak, mint vadakra az erdőben, mint...

FRÉMIET Ne szavalj, Georges! Te is játszottál abban a darabban!

GEORGES BATAULT Fogcsikorgatva!

Lejön a lépcsőn Violette, egy kosárban több üveg bort hoz

DESROSES (hozzámegy. Szeretettel) Violette!...

VIOLETTE Egy kis bort hoztam a fiúknak. (Átadja a kosarat Frémietnek)

FRÉMIET Ez borzasztóan rendes tőled, Violette! (Az asztalra tesz né-hány üveget)

DESROSES Milyen kedves ön! És milyen csodálatosan jó Amélie-hez! Hogy köszönjem ezt meg?

VIOLETTE Amélie a legjobb barátnőm. És... most már meg merem mondani... szerelmes voltam a maguk fiába, Desroses. Nem örültem, ha az anyja magával hozta hozzám, mert féltém, hogy végleg belebolondulok ebbe a földön járó angyalba...

DESROSES Igaza van, Violette. Az volt.

A színészek hálálkodva csoportosulnak Violette körül. Csókolják a kezét, arcát

VIOLETTE Ne hálálkodjatok! Én tartozom nektek köszönettel. A művészetek annyi örömet szerzett nekem! Lancy... milyen csodás voltál a Figaróban! És te, Batault Molière Képzelt betegjében. És mindnyájak közt a legjobb, a legnagyobb... Desroses... (Kezét nyújtja Desroses-nak) ...a legnagyobb klasszikus színész... aminőről Corneille és Racine álmodhatott! Felejthetetlen, milyen isteni volt, mint Caesar... Shakespeare Julius Caesarjában.

DESROSES Köszönöm, Violette. (Megcsókolja a kezét. Szomorú mosollyal) Caesar kedvenc szerepem volt. „Volt! Volt!” Úgy beszélék magamról, mint egy halottról. (Szomorúan legyint kezével, és dr. Chardonhoz megy. Halkan beszélget vele)

FRÉMIET (pohárral a kezében) Egészségére, Violette!

A másik három is Violette-hez lép pohárral a kezében

HENRI BATAULT A jó Violette-re!

LANCY A szép Violette-re!

GEORGES BATAULT A bátor Violette-re!

VIOLETTE (pohárral) Türeátok, mindnyájatokra!

LANCY Violette velünk érez!

VIOLETTE Nem. Politikailag nem érzek együtt a lázadókkal. Ne felejtsetek el, hogy Legrand a barátom. Azonkívül öngyilkoságnak tartok minden megmozdulást Napóleon ellen, amíg a hadsereg vele van. Ezért vagyok olyan szerencsétlen miattatok... (Desroses-hoz) Desroses, az emberem elment a ruhákért a színházba. Remélem, hamarosan itt lesz. (A többiekhez) Egyelőre csak maradjatok itt. Egyelőre... fájdalom, csak egyelőre... itt biztonságban vagytok, azt hiszem. Azén házam most még védve van... magas helyről... egy álmantáncos visel gondot rám. De vigyázni kell. Résen kell lenni. Ma estére várom a barátomtól az értesítést, hogy mi a további terve a rendőrségnek. Egy órával ezelőtt, mikor beszéltem vele, még nem volt ellenetek elfogató parancs. De nincs kizárva, hogy azért mégis szöknötök kell innen. Tovább bujdosni... mint a forradalomban... nem is olyan régen... álruhában...

FRÉMIET Ne sajnáljon azért minket, Violette! Színészek az álruha az, ami katonának az uniformis. Abban tud a legjobban harcolni.

VIOLETTE (dr. Chardonhoz megy, aki Desroses-sal beszélget) Doktor... mi történjék Amélie-vel? A férjének végül mégis csak el kell mennie innen. Itt maradhat ő nálam? Úgy szeretném itt tartani őt magamnál!

DR. CHARDON Nehéz lesz. Nagyon veszélyessé teszi ezt az ő mániája... ez a szerencsétlen mánia. Ez csak rosszabb lesz egyre. Napóleont megölni!

DESROSES Egész éjjel ezt ismételte. Ragyogó szemmel, boldogan. Napóleont megölni! Egész éjjel!

VIOLETTE És ma egész nap. Szakadatlanul.

DR. CHARDON És mondani, kiabálni fogja, amíg él. Végül, egyszer mégis csak meghallja valaki. Mondjuk, a szomszédok. Ebből önméneve olyan komplikációk származhatnak, hogy... hiszen tudja, milyen veszélyes időket élünk. Nem is jó erre gondolni.

Lejön a lépcsőn, mosolyogva Amélie. Mögötte jön, gyertyával világítva neki, Julie. Amélie szelíd, szomorú mosolya egy örült mosolya.

DESROSES (hozzásiet) Amélie...

Amélie idegenül néz rá

Én vagyok, Amélie... VIOLETTE Amélie! A férjed!

Amélie nem ismeri meg Desroses-t. Udvariasan, mosolyogva köszönti egy fejbólintással

DESROSES Nem ismer meg. Tegnap este óta nem ismer meg.
VIOLETTE (Amélie-hez) És én Violette vagyok... Violette!

Amélie feszülten néz rá, de nem ismeri meg

FRÉMIET (odalép hozzájuk) Frémiet! Öreg barátod, Frémiet! Amélie

csodálkozva néz egyikről a másikra. Frémiet a többiekre mutat

Lancy, partnered a Figaróban. A Batault fivérek!

AMÉLIE (nem ismeri meg őket. Mosolyogva mutat Julie-re)
Madame...

JULIE Julie!

AMÉLIE (halkan, szinte csodálkozva ismétli) Madame Julie...

DR. CHARDON (halkan Desroses-hoz) Az egész világ sötétségbe borult előtte. Csak azokról tud, akik hozzátartoznak a mániájához. Mint az öreg Polonius mondja Hamletről: „Örült beszéd, örült beszéd, de van benne rendszer.”

VIOLETTE (aki Lancyval és a két Batault-val suttog, befejezi mondatát)
...ez a mániája.

HENRI BATAULT Napóleont megölni...

VIOLETTE Igen. Bosszúból a fiáért. Megölni! Megölni!

AMÉLIE (aki meghallotta ezt, mosolyogva) Megölni!

GEORGES BATAULT (Henrihoz, suttogva) Hány anya van ma Európá-

ban, akinek ez a mániája... anélkül, hogy megörült volna.

DR. CHARDON (szelíden beszél Amélie-hez) Mondjon le erről, drága Madame! A császárt ezer rendőr és százezer katonáé őrzi.

AMÉLIE (mosolyogva) Nem, nem. Nekem megvan a tervem. Biztos. Tökéletes.

DR. CHARDON Mi az?

AMÉLIE A szépségem.

DR. CHARDON A szépsége?

AMÉLIE El fogom csábítani. A császár többször látott engem a színpadon... ugye, Madame...?

JULIE Julie

AMÉLIE Madame Julie. A császár mindig nagyon nézett engem, ugye?

JULIE Igen. Hogyne.

AMÉLIE Tetszettem neki. Látszóval nézett, mikor... egyszer... a vízinímfát játszottam A tenger titkaiban... átlátszó fátolban táncoltam. Ő folyton nézett... és a szomszédaihoz fordult... és megkérdezte... „Ki ez a csodaszép nő?” Ugye így volt, Madame?

JULIE Így volt, drágám.

AMÉLIE (önkívületi állapotban) A fátol egészen átlátszó volt... tudják... mindenem látszott. A császár odavolt az elragadtatástól. Azt mondta: „Micsoda vállak... gyönyörű kebel... a lábai!” Ugye, Madame?

JULIE Ezt mondta, drágám.

AMÉLIE (diadallal) Ime, itt a tanú. Ő tudja.

DR. CHARDON De hát... hogy képzeli ezt el? Azt mondta, hogy van egy terve. Mi a terve?

AMÉLIE Ez a jószívű hölgy... elhozza hozzám a császárt. Megígérte. Ugye?

JULIE Meg fogom próbálni, drágám.

AMÉLIE (türelmetlenül) Nem! Nem! Nem „megpróbálni”! Biztosan elhozni!

JULIE (ráhagyja, megnyugtató hangon) Jó, drágám. Biztosan.

AMÉLIE (élénken magyarázza tervét) A császár szereti a kis kalandokat. Egy-két napra, egy-két éjszakára. A császár szoknyavadász. Mindeki tudja. Ezen a ponton fogjuk megfogni őt. Ez a jószívű hölgy egy kerítőnő. Mindenki tudja. Már többször vette őt igénybe a császár. Ugye, Madame?

JULIE (szomorúan) Ó, sokszor.

AMÉLIE (titokzatosan, suttogva) A császár... ennek a jószívű hölgynek a lakásán találkozott már több csinos színésznővel... ott találkozott... (Szétnéz, közelebb hajol a többiekhez, mintha nagy titkot közölné velük) ...Mademoiselle Georges-zsal is. Ugye?

JULIE Igen.

AMÉLIE És másokkal is. Madame-ban ő megbízik. Nála bújt el édes éjszakákra... (Megint szétnéz, megint titokzatosan suttog) ...a szép Duchátellel, a felesége udvarhölgyével. - Igaz?

JULIE Igaz.

AMÉLIE (Julie-hez) Ez a drága hölgy szeret engem, ugye?

JULIE (könnyeit elfojtva) Imádom, Amélie.

AMÉLIE A drága jó hölgy elhozta hozzám őt. Én elcsábítom, és mikor a legizgatottabb, a szerelmünk legizgatóbb pillanatában... amikor a legboldogabb, akkor... leszúrom! (Gyerekes örömmel) Gyönyörű ponygolában leszek. Mosolyogni fogok rá. És a szép meztelen vállam is mosolyogni fog rá. És a szép fehér keblem. Harmincnégy éves vagyok, de olyan mellem van, mint egy kislánynak. Ah, a kisfiam! Nem is úgy nézett ki, mint egy fiú. Olyan volt, mint egy szende szűzlány. Én szerelmes voltam bele. Olyan szép volt, olyan szelíd! Es engem úgy szeretett! Mikor ilyen kisfiú volt, mindig azt mondta: „Mama, ha meg-nősülök, csak téged veszek el!” Nem édes ez? A császár érzéki ember. Ha meglátja a mellemet, meg fog bolondulni. Hölgyeim és uraim! Én nem vagyok szemérmetlen, esküszöm önöknek. De a császár érzéki. Mindent meg kell tennem... mert akkor akarom megölni, mikor a legboldogabb, mikor a legjobbban szeret! (Mániákusan, lázban folytatja, szinte eljátszva a jelenetet) Leülök melléje... egészen közel hozzá... suttogni fogok hozzá, hogy érezze a leheletem forróságát... és közben levetkőzöm... csak félig... úgy fogom csinálni, mintha véletlenül esne le rólam a ruha. Már százszor kipróbáltam... fenn a szobában... a tükör előtt. Figyelni fogom a szemét, a lélegzését. Legizgatóbb, legszenvedélyesebb szavaimat fogom neki mondani, olyan szép szavakat, amiket még sose hallott nőtől... ah... a végletekig felizgatom! A ruhámat felemelem... egészen odáig, ahol a harisnyám végződik... ő mered, mohó szemmel fogja nézni szép fehér combomat... és akkor ...akkor... a harisnyakötőmből lassan, óvatosan kivesszem a kést... és beleszúrom a szívébe. A szíve közepébe. És akkor nem fog többé fájni a szívem. Az ő szíve fog fájni. (Kéjes mosollyal csukja le a szemét)

Csönd. Mindenki hallgat

DR. CHARDON (szünet után, halkan Violette-hez) Mánia. Súlyos, patológikus rögeszme. Mániákus gyilkosságvágy.

VIOLETTE (könnyekkel a szemében, suttogva) Szörnyű volt ezt hallani. Ez a szemérmes, halk kis nő... hogy ebből most ennyi szemérmelenség, ilyen vérszomj tört ki... Az örület milyen rombolást tett a lelkében!

DR. CHARDON Egy szenvedő anya beszélt, Madame. Én szentnek tartom egy anya szenvedését... még ilyen szörnyű formában is. De el kell vinni őt innen! Az örültekházába. Amit most itt elmondott, azt szóról szóra, betűről betűre, mintha betanulta volna, ma reggel óta vagy ötödször hallom tőle. Egyszer, ma délután... kiabálta. Sírva ordította. Megjijedtem, becsuktam az ablakot, hogy az utcán a járókelők ne hallják. Mindnyájunk életét veszélyezteti. Az önét leginkább, Desroses.

DESROSES Avval nem törődöm. De összeszorul a szívem, ha arra gondolok, hogy mi lehetünk az okai... a feleségem és én... hogy ti is a rendőrség kezére kerültök. Mi: az én kisfiam... a feleségem! Könyörgöm, meneküljetez tőlünk... közönségesen ki minket! Bizzatok minket a sorsunkra!

AMÉLIE (Julie-hez) Jó hölgy!... (Magához inti)

DR. CHARDON (mialatt Julie Amélie-hez megy) Madame Favon az egyetlen, akit közlünk... úgy, ahogy... megismer. Ő hozzátartozik a mániájához. „Van benne rendszer...”

AMÉLIE (Julie-hez) Madame... édes Madame... ne városson engem. Nem bírom ki a várását! Hozza el a császárt! Mondja neki, hogy a legszébb, legérzékibb nő várja szerelmesen, vágyódva! Mondja neki, hogy én a legbámulatosabb szerelmi titkokat tudom... mondja neki, hogy olyan órát fog tölteni velem, aminőt még sohasem töltött nővel! (Hangosan felnevet)

Desroses az asztalra borul, fejét karjába rejtve

VIOLETTE (*gyöngéden megfogja Amélie karját*) Jöjjön, drágám! Jöjjön velem a szobájába! Pihenjen le!

DR. CHARDON (*a másik karját fogja meg gyöngéden*) Jöjjön 'fel velünk, drágám! Lepihen a szófára, és ez a kedves hölgy nagyon halkán és szépen hárfázni fog önnek. Halkan... szép dalokat...

Vezetik a lépcső felé

AMÉLIE (*engedelmeskedik nekik. De mielőtt a lépcsőre lépne, megáll, és visszafordul a többiek felé. Szomorú kis mosollyal, szelíd, panaszos hangon mondja*) Hölgyeim és uraim! A kisfiam olyan volt, mint egy szép fiatal lány. Hosszú aranyhaja volt. Jó volt. Szelíd volt. Imádozt engem. A császár megölte. (*Julie-hez fordul*) Mondja neki, hogy szerelmes vagyok bele! Beszéljen neki a kacér szememről... és ne felejtse el... a mellemről, a vállamról... a szép karcsú lábamról. Mondja neki, hogy nem vagyok prostituált... de azért olyan forró vagyok, mint a pokol. És úgy vágyódom utána, hogy alig bírom ki... nem bírom ki...

JULIE (*halkan*) Megmondom, drágám.

AMÉLIE Es... kérem... könyörgöm... ne várasson... hozza, hozza! Ne holnap... még ma! Mondja neki, hogy türelmetlen vagyok... hogy szenvedek, úgy vágyódom utána! És mondja meg neki... hogy okvetlenül hozza magával a szívét! (*Halkan nevet. A nevetés kedves, leányos, szinte gyermekes. Felmegy a lépcsőn*)

Függöny

Harmadik felvonás

Első jelenet

Ugyanott egy órával később. Desroses és Frémiet az asztalnál ül. A két Batault lejön a lépcsőn

DESROSES És Lancy?

HENRI BATAULT Elmenekült. Nem bírtunk vele ketten se. Birkóztunk vele, de kitépte magát a kezünkől, és elszaladt. Mint egy nyúl.

GEORGES BATAULT Még nemis láttam embert ilyen gyorsan szaladni.

HENRI BATAULT Egy darabon futottunk utána, de nem mertünk megszerezni merészkedni a háztól. Eltűnt az éjszakában.

GEORGES BATAULT A Szajna felé rohant.

DESROSES Öngyilkos akar lenni?

GEORGES BATAULT Azt mondta.

DESROSES Egy órával ezelőtt még itt ült közöttünk. Ő volta leglelkesebb, a leghangosabb.

FRÉMIET Lancy... félt.

HENRI BATAULT Én már rég észrevettem ezt.

FRÉMIET Klasszikus példája a gyávaságnak: a halál elől a halálba menekülni. De erős a gyanúm, hogy ettől a haláltól is meg fog ijedni.

Amíg a folyót meg nem látja, addig bele akar ugrani. Ha meglátja a sötét vizet, tovább fog szaladni.

HENRI BATAULT Hova?

FRÉMIET A vesztébe.

HENRI BATAULT Nem. Mert fejtenül menekül. Az ilyen vad végül beleszalad a vadászokba. Majdnem biztos. Az ilyeneket szereti legjobban a rendőrség. Vakon szaladni a legnagyobb butaság, mikor az üldöző módszerrel üldöz.

DESROSES Nem hittem volna, hogy így fog viselkedni. Oly lelkes volt.

FRÉMIET Most is az.

GEORGES BATAULT Van egy régi mondása patkányokról és a süllyedő hajóról.

FRÉMIET Nincs igazad. Ez egy tisztaszívú, lelkes fiú. De ez egy típus. Nagy tűzzel vesz részt, hangos, a leghangosabb, aztán egyszerre megijed, összeroppan és eltűnik. A forradalmárnak két kelleke van, mint minden művésznek: meleg szív és tiszta fej. A rebellió művészet. Én azt hiszem, van valami nője. Szerelmes. Lehet, hogy ahhoz rohant. Akkor aztán igazán el van veszve. Ez a legrosszabb. Az ilyen ember kétszer veszt el a fejét: egyszer mint forradalmár, és egyszer mint szerelmes. Pedig ez két olyan gond, amiből egy is elég.

DESROSES Fiatal...

FRÉMIET Épp azért rossz forradalmár. Igazi jó forradalmár csak öreg ember lehet. A fiatal emberek felforgató hajlamúak, és azok maradnak a forradalommal szemben is. Nincs jobb forradalmár, mint egy száraz, makacs, gonosz öregember.

HENRI BATAULT Ugyan! Danton, Robespierre fiatalok voltak.

FRÉMIET Azok nem voltak forradalmárok. Azok terroristák voltak. Tirannusok. Tirannusnak jó a fiatal. Napóleon is fiatal.

Violette jön le a lépcsőn. Mögötte egy öreg szolga nagy batyut hoz, amelyben a megrendelt színházi jelmezek vannak. Egy nagy dobozt is hoz

VIOLETTE (*a szolgálóhoz*) Tedd ide le, Jean!

A szolga leteszi, amit hozott, és felmegy a lépcsőn

Az én öreg Jeanom elhozta a színházból a ruhákat, amelyeket ön kért, Desroses. És ez a doboz, az ön maszkírózó készlete, a parókák, a festékek. Ezt is elküldte a ruhatáros.

DESROSES Derék, hű Veyrier... még erre is gondolt.

VIOLETTE Kaptam hírt.

Köréje sereglenek

Ínkább... rosszsa hír. Katonatisztek, rendőrtisztek, belügyminisztériumi tisztviselők ma éjfélre vannak összehíva a prefektúrára. Konferenciát tartanak. Ott kapják meg parancsaikat. Csoportokra osztják őket, és szétküldik a városba egy listával és az elfogatási parancsokkal. Szörnyű vadászat lesz az összeesküvőkre. Éjjeli vadászat. Talleyrand-nak sikerült alaposan megijesztenie a császárt, és most úgy akar szerepelni, mint a császár életének megmentője. Ezért van szüksége újabb és újabb összeesküvőkre.

HENRI BATAULT Lehet, hogy ide is jönnek?

VIOLETTE Nem kelthetek önökben illúziókat. A helyzet sokkal veszelmesebb, mintsem, hogy széppíthessem.

HENRI BATAULT Az ön barátja...

VIOLETTE Az én barátomnak nem sikerült megtudnia, hogy hova mennek a csoportok. Vagy lehet, hogy tudja, de nem meri nekem megmondani. De figyelmeztetett, hogy el kell készülnöm erre is. Azt ajánlotta, hogy ma éjjel ne aludjam itthon, hanem nála. Ebben ugyan volt egy kis önzés is a részéről, de azért én megfogadom a tanácsát. Az ő ágyáig nem ér el a rendőrség keze. Olyan nagy az izgalom és a félelem udvari körökben, hogy egy ház se biztos menedék Párizsban. Tudja Isten, mi fog történni.

DESROSES (*aggódva*) És Amélie-vel mi lesz?

VIOLETTE Elvinném magammal, ha tudnám. Bár öreá, szegényre nézve nincs veszély. Egyetlen nő sincs a rendőrség listáján. Napóleon azt mondja, hogy ő nem harcol nőekkel. De azért jobb szeretném, ha nem aludna itt ma éjjel. De képtelen voltam rábeszélni, hogy jöjjön velem. Nem akar innen mozdulni, a világért sem. Azt mondja, hogy várja a császárt. Hogy itt kell lennie, ha Julie elhozza hozzá a császárt. Azt mondja, hogy Napóleon ellesz ragadtatva azén kis háló-szobámtól. Szegény drága... rendezgeti a szobát... díszíti virágokkal, gyertyákkal. Nem történhet semmi baja. Julie mellette marad egész éjszaka. Szegény Amélie... most sugárzik a boldogságtól, mert Julie biztosra megígérte neki a császárt... (*Pénzt vesz elő*) Fiúk... erre szükségetek lesz. Egy kis pénz. (*Pénzt ad Frémiet-nek és a két Batault-nak*)

FRÉMIET Isten áldja meg! (*A többiekhez*) Az előbb elfelejtettem mondani: ez a harmadik dolog, amire szüksége van a forradalmárnak. És a művészeknek.

GEORGES ÉS HENRI BATAULT Köszönjük, Violette.

VIOLETTE (*pénzzel a kezében*) Hol van Lancy?

Hallgatnak

VIOLETTE (*ijedten*) Hol van?

FRÉMIET Eltűnt valahol az éjszakában. A folyó felé szaladt.

VIOLETTE Istenem!

FRÉMIET Egy amatőr.

VIOLETTE Remélem, nem fogja ezt megtenni. Remélem, van esze.

FRÉMIET Esze sose volt. De rögtön lesz esze, ha meglátja a folyót.

VIOLETTE (*Desroses felé pénzt nyújt*) Desroses...

DESROSES Köszönöm, Violette. Nekem nem kell.

VIOLETTE Kérem, fogadja el. Önnek van rá leginkább szüksége. Desroses... ó, hogy minden rossz hírt tőlem kell megtudnia!... Ön az első közt van a rendőrség listáján.

DESROSES Az csak természetes.

VIOLETTE Ez a nagy emberek sorsa. Kérem, fogadja el.

DESROSES Köszönöm, Violette, nekem nem kell. Valamennyiünk között én szököm a legbiztosabb helyre.

FRÉMIET *(gyanakodva)* Csak nem oda... ahová szegény Lancy szökött?

DESROSES Nem, Frémiet. Nem oda.

Julie lejön a lépcsőn

VIOLETTE *(aggódva)* Magára hagyta Amélie-t?

JULIE Kénytelen voltam. Küldött, hogy menjek a császáráért. Dühöngeni kezdett. Megígértem, felöltöttem előtte, hogy lássa, hogy elmegegyek hazulról. Akkor lecsillapodott. Most megint boldog. Csak tudnám, mit mondjak neki, ha majd visszamegyek hozzá!

Desroses elkezd kibontani nagy csomagot, amelyben az egyes kosztűmök külön-külön takarókba vannak göngyölve. Kinyitja a maszkirozó dobozt, amelynek fedelén belül tükör van. Az egyik csomagot átadja Frémiet-nek, aki kezdi kipakolni belőle a parasztruhát.

GEORGES BATAULT Tudja Isten... én nem nagyon bízom az álruhában. Ez egy régimódi dolog, ami jó volta forradalomban. Akkor amatőrök vadásztak a bujdosókra. Buta polgárok, asszonyok. De a császár rendőrsége ügyes, agyafúrt szakemberekből áll. Ezek már a Fouché iskolájában tanultak. Ezek megfognak. *(Átvész Desroses-től néhány becsomagolt ruhát)*

DESROSES Itt van. Válasszatok. Kocsis. Pap. Szakács. Koldus.

HENRI BATAULT *(segítve Georges-nak kicsomagolni)* Azért vagy színész, hogy tökéletesen tudj más embert megszemélyesíteni. Ha megcsípnek, ez csak azt fogja mutatni, amit úgyis tudunk rólad, hogy rossz színész vagy. *(A ruhák közt válogatva)* Kocsis... koldus... öregembernek való. *(Egy csomagot megnéz)* Viszont ez nem rossz. Mit szólnál hozzá, Georges? Két fiatal pap.

GEORGES BATAULT A forradalomban rossz volt a papi ruha. Ma, azt hiszem, megint jó.

VIOLETTE Mind a ketten papok lesztek?

HENRI BATAULT Együtt megyünk. Ez egy olyan jó, természetesnek lát-szó dolog: két fiatal pap jön ki egy templomból... és megy be egy másikba. Nem vette észre, hogy papok és matrózok mindig kettesével járnak? *(Kibontja a két csomagot, és kirakja a két papi ruhát, kalapot)*

Frémiet közben két gyertya közé állította a tükröt, és most ősz bajuszt, szemöldököt ragaszt, öreg parasztnak maszkirozva magát

DESROSES Szóval, öreg paraszt? *(Átadja neki a csomagját)* FRÉMIET Én már csak ennél maradok. Kilencvenháromban minden

baj nélkül jutottam át a határon evvel a pofával, és jó öreg svájci dialektussal. Bízom benne, hogy ez most is meg fog menteni. *(Kezdi kicsomagolni a ruhát. Hangosan felnevet)*

VIOLETTE Mit nevet?

FRÉMIET Keserű nevetés. Azon nevetek, hogy milyen álruhában fog menekülni a zsarnok, ha vége lesz a dicsőségének!

DESROSES *(egy csomagot félretéve)* Matrózruha. Ezt szegény Lancyhoz hozattam. Ő Marseille-be akart szökni, és ott munkát kapni egy hajón. *(Kinálja a két Batault-nak)* Nem akarjátok? HENRI BATAULT Nem. Erős hivatást érzünk a papi pályára. VIOLETTE Nem akarom zavarni önöket az öltözködésben. *(Kezét nyújtva, nagyon meghatottan)* Isten segítse meg önöket. *(A két Batault kezét csókol neki)*

HENRI BATAULT Köszönünk... mindent, Violette.

GEORGES BATAULT Isten áldja meg azért, amit értünk tett.

VIOLETTE *(könnyezve)* És vigyázzatok magatokra, fiúk. - Georges, csókoljon meg!

Georges Batault szenvedélyesen megcsókolja.

VIOLETTE Ön is, Henri.

Henri Batault megcsókolja

(Kezét nyújtva) Desroses ...

DESROSES *(kezet csókol neki)* Köszönöm, Violette.

VIOLETTE *(Desroses kezét fogva)* Meg akarom önt nyugtatni Amélie-re nézve. Meggondoltam a dolgot. Nem alszom a barátomnál. Most elmegyek hozzá vacsorázni, és aztán hazajövök éjszakára Amélie-hez. *(Julie-hez fordul)* Addig vigyázzon rá, Julie, mint a szeme fényére!

JULIE Bízva rám nyugodtan!

VIOLETTE *(a meghatottságtól szóltanul megrázza Desroses kezét, és elindul a lépcső felé. Elhaladva Frémiet mellett)* Adieu... illetve: au revoir, öreg paraszt!

FRÉMIET És?

VIOLETTE Csókoljon meg, ha kedve van.

Frémiet megcsókolja. Violette felsiet a lépcsőn. Frémiet és a két Batault kezd vetkőzni, öltözni. Desroses egyedül, külön van tőlük. Levette kabátját, most ingujjban van, és a csomagokkal foglalkozik.

HENRI BATAULT Julie, nem haragszik ugye, hogy ön előtt vetkőzünk. De ez kényszerhelyzet.

JULIE Dehogy haragszom. Sőt segítek nektek. *(Segít lehúzni Henri cipőjét)*

FRÉMIET *(öltözködés közben, Julie-hez)* Nem akarok rosszsznyelvű lenni, de mikor láttál utoljára férfit vetkőzni?

JULIE *(segítve a két Batault-nak)* Akkor, amikor én utoljára vetkőztem le egy férfi előtt.

Csend. Mind el vannak foglalva az öltözködéssel. Desroses lassan kibontja saját csomagját, és kiveszi belőle Napóleon ismert, sötétzöld, arany vállrojtos kabátját, amelyen szalagon függ két rendjel, és amelyen csillog a becsületrend nagykeresztjének csillaga. Egyik a másik után, mind abbahagyják az öltözést. Megdöbbenve bámulnak Desroses-ra, aki gondosan egy szék hátára függeszti a kabátot

FRÉMIET *(szünet után, halkan)* Mi ez?

DESROSES Egy kabát. *(Kipakolja Napóleon térdnadrágját, fehérharisnyáját, ezüstcsatos fekete cipőjét)*

FRÉMIET Szent Isten!

HENRI BATAULT *(néhány lépéssel Desroses felé megy)* Csak nem...

Desroses válasz helyett kipakolja Napóleon híres kalapját, és az asztalra teszi. Elkezd vetkőzni és öltözni

FRÉMIET Mit csinálsz?

DESROSES Amit ti. Átváltozom egy másik emberré.

GEORGES BATAULT De hiszen... ez... *(A kalapra mutat)* Jóságos Isten!

DESROSES *(öltözködés közben)* Az előbb azt kérdeztétek, hova fogok szökni. Ez a válaszom a kérdésetekre.

Csend. A többiek tovább öltöznek, de folyton Desroses-t nézik.

Az ímént említettétek azt az átkozott, látványos, hízog darabot, amit Napóleon tiszteletére játszottunk... májusban, mikor császárrá lett! A sas diadalát. Léon Champéry játszta a császár szerepét. Ő viselte ezt a ruhát a színpadon. Hogy vigyáztunk, hogy autentikus legyen! *(A nadrágot, harisnyát, cipőt már felvette. Mosta tükörbe nézve, Napóleon arcát, hajviseletét maszkirozza)*

JULIE *(aki eddig szóltanul, megdöbbenve bámulta őt, mosta szívéhez kap, és halkan, de rémülten sikolt)* Ah!...

DESROSES *(mosolyogva nézi)* Mitől ijedt meg, Julie?

JULIE *(remegve)* Attól... hogy kezdem érteni... miért öltözik ön ebbe az álruhába...

DESROSES *(tovább maszkirozva magát)* Nem volt nehéz kitalálni, Julie.

HENRI BATAULT *(aki már fel van öltözve, Desroses-hoz lép)*

Desroses... ez szörnyűség...

DESROSES Inkább segíts, Henri. *(A haját mutatja)* Jó így?

Henri Batault szomorúan bólint igent

(A szemöldökét mutatja) És a szemöldök?

Henri Batault ismét igent bólint, elmegy tőle, a fal felé fordul, és látható, hogy könnyeit titkolja

GEORGES BATAULT *(Frémiet-hez, mélyen meghatva)* Frémiet... én ezt nem tudom nézni...

FRÉMIET Armand... Jó Armand-om...

DESROSES *(arcát, haját igazgatja a tükör előtt. Vállat von. Keserűen, de nyugodtan, férfiasan beszél)* Ugyan, fiúk. Agyonlövessem magamat egy sötét hajnalon, Vincennes-ben? Vagy fullasszam magamat a folyóba, mint szegény Lancy?

JULIE Nem! De menekülni! Menekülni! Megpróbálni!

DESROSES Első vagyok a listán. És én vagyok a fiamnak az apja. Én csináltam belőle rebelist. Én csináltam belőle mártírt.

JULIE De megpróbálni! Megmenteni a...

DESROSES (közbevág) Megmenteni a... mimit? Az életemet? Mit kezdjek az élettel Amélie és a fiam nélkül? Érdemes egy ilyen életet megmenteni? Nincs szükségem az életre. Csak a rendőrségnek és a hóhérnak van rá szüksége. És azoknak nem adom oda!

HENRI BATAULT Én nem merem elhinni, amit gondolkodok. Segíts gondolkozni, Desroses!

DESROSES Julie már megértette teljesen. (Egyszerű, közvetlen hangon, minden pátoz nélkül) Mondjátok... mi más tehetek magammal és szegény feleségemmel? Szedjétek össze az eszeteket és törjétek a fejetekeket: mi jót, mi okosat, mi nemeset tehetek még az életben mást, mint ezt! Legyen bennetek egy kis fantázia! Még egyszer, utoljára, boldoggá tudom tenni Amélie-met. És ugyanakkor én elmenekültem az egyetlen biztos helyre. Legyen bennetek annyi ész, annyi színészi fantázia és annyi erkölcsi bátorság, hogy ezt elismerjétek. (Felveszi a székéről Napóleon kabátját. A többiekhez megy) Egy hóhér vegye el az életemet? Vagy egy kötél, amire felakasztom magam? Vagy egy keserű méreg? Miért? Ne inkább szép feleségem vegye el? Akit legjobban szeretek a világon? Hálát adok Istennek, hogy színész csinált belőlem. Csak mert színész vagyok, tudom ezt most végigcsinálni. Így... (Önmagára mutat) ... maszkban ... kosztümben. (Átadja a kabátot Henrinak) Segítsd rám a kabátot, Henri! Ne habozz! Ne félj tőle!

Henri Batault habozva veszi el tőle a kabátot, és rásegíti Georges!

Ezt nem könnyű begombolni. (Begombolja a kabátot)

Georges Batault segít neki. Julie letérdel elébe, és a cipőjét törölgeti a szoknyája szegélyével

Kedves tőled, Julie!

JULIE Ezt csak azért csinálom, Desroses, hogy letérdelhessek ön előtt.
DESROSES Ez szép poén volt, Julie. Köszönöm. Kelj fel! (Felsegíti. A többiekhez, könnyedséget színelve, de hangjában elitkolts kétségbeeséssel) És önző vagyok. Szerelmes, önző férfi vagyok. Amélie... még egyszer... utoljára... szerelmesen fog nézni rám. Édes szavakat fog suttozni nekem, amelyeket olyan jól ismerek. (Fejére teszi Napóleon kalapját) Tartsd elem a tükröt!

Julie felemeli a tükröt, és elébe tartja

(Igazgatja a kalapot, a kalap alól kilátszó hajfürtöt) Mint egy premier előtt... (Az arca felragyog. Fellélegzik, mint aki végre jól érzi magát) Most, hogy ki vagyok sminkelve, és kosztümben... most végre önmagamnak érzem magamat. Könnyedén érzem magam, elememben vagyok! Játsszani, játszani! Milyen szép, és milyen szomorú. Csak akkor vagyok igazán önmagam, ha nem vagyok Armand Desroses! Higgyétek el, fiúk, isteni mesterség a miénk - amely képessé tesz engem most arra, hogy szépségben és méltósággal menjek ki az életből, egy szerelmeshez, egy művészhez méltóan. (Keserű mosollyal) Szabad felelnem egy kérdésre, amelyet egyiketek sem mer feltenni nekem? - Igen, várhattam volna ezzel, amíg ti elmentek. De, bevallom, ez nem is jutott eszembe. Oly természetesnek találtam, hogy... a színjátszáshoz közönség kell. Megvetem magam ezért. Szinte fáj, hogy nem lehettek jelen magán az előadáson. Azt mondtam, hogy megvetem magamat ezért? Nem igaz. Büszke vagyok rá, hogy még ezt is egy színész mentalitásával csinálom... hogy mint színész megyek életem utolsó órája elé. Egy szereppel! - És most menjetek. (Némán, férfiasan kezét fog a Batault fivérekkel)

Frémiet most már tökéletes, görnyedt, öreg paraszt. A Batault fivérek: két szelíd, fiatal pap. A két Batault elmegy, fel a lépcsőn. Frémiet még áll egy ideig lehajtott fejjel. Rövid szünet

(Kezet szerit vele) Adieu, Frémiet!

Frémiet is elmegy. Desroses és Julie magukra maradnak

JULIE A ház elhagyatott. Violette elment a szolgájával. Csak. hárman maradtunk itt... ön és én... és Amélie.

DESROSES (a tükörbe néz. Aztán Julie-hez fordul) Menj, vén kerítőnő, és mondd meg Amélie-nek, hogy elhozta neki a császárt. JULIE (sírnival kezd) De Monsieur Desroses!

DESROSES (parancsolva) Azonnal menj! Megígérted neki!

JULIE (kétségbeesve, sírva) Monsieur Desroses!

DESROSES (ráordít) Menj!

Julie engedelmeskedik. Magánkívül botorkál fel a lépcsőn. Eltűnik. Desroses vár. Még egyszer belepillant a tükörbe, és igazgatja magát, mint színész a jelenete előtt. Aztán mozdulatlanul áll és vár. Néhány pillanatra múlva Julie lejön a lépcsőn égő gyertyával. Megáll a lépcsőn, és int. Megfordul, és megy vissza fel, a gyertyával világítva Desroses-nak. Desroses elindul fel a lépcsőn

Függöny

Második jelenet

Néhány percel később. Violette hálószobája, mint az Előjátékban. Mikor a függöny felmegy, Amélie egyedül van. Várja a császárt. Kiszépitette magát. Érzéki hatású pongyola van rajta, Violette-nek, a kurtiának a pongyolája. Boldog izgalomban van, mint menyasszony a nászéjszakája előtt. Tükörben nézegeti arcát, igazgatja haját, ruháját - mint az imént férje tette a pincében. Kopogtatás az ajtón

AMÉLIE Szabad

Belép Julie nyitva hagyva az ajtót. A következőkben Julie most már a kerítőnő szerepét játssza. Kétségbeesetten, rémületen, de - játszik

JULIE (megállva az ajtó mellett, jelentőségteljesen mosolyog Amélie-re. Titokzatosan, de ünnepélyesen jelenti) Őfelsége a császár! (Mélyen meghajol a nyitott ajtó mellett)

Belép Desroses. Amélie mély bókkal köszönt

DESROSES (könnyedén) Jó estét, szép hölgy! (Julie-hez fordul) Köszönöm, Madame Favon. (Mosolyogva megbíbjálja Julie fülét)

JULIE (szerepét játszva, boldogan) Ah... köszönöm ezt az óriási kitüntetést. (Amélie-hez, magyarul) A legnagyobb kegy jele, ha őfelsége megbíbjálja valakinek a fülét. A híres napóleoni gesztus! Győzelmes csaták után győztes tábornokainak szokta így kifejezni megelégedését. (Desroses-hoz) Mindenki tudja, Sire, hogy ez nagyobb ki-tüntetés, mint a becsületrend. Mélyen meghatva köszönöm.

DESROSES (aki e beszéd alatta csábítóan reá mosolygó Amélie-ben gyönyörködött) Megérdemelte, Madame Favon. Madame elbűvölő jelenség.

AMÉLIE (egy bókkal) Köszönöm, Sire. - Kérem, foglaljon helyet!

JULIE (mély bók után, az ajtó felé menet, alázatosan) Ha valamire szükség lesz, itt leszek a közelben... rendelkezzenek velem. (A küszöbről rémült pillantást vet Amélie-re és Desroses-ra. Aztán mosoly mögé rejtett rémülettel szól halkán) Ha bármi kell... egy szó... és én itt termek. (Válaszra vár. Nincs válasz. Kioson, becsukja az ajtót)

DESROSES (kalapját egy karosszékre teszi. Leül a szófára) Többször láttam a színpadon, Madame. Minta színművészet kedvelője el volt ragadtatva játékatól tragédiákban is. De mint férfira, ön legnagyobb hatást tett rám a Tenger titkai tündérmesében. Az a vízimífa, akit ön megszemélyesített... felejthetetlen számomra. - Parancsoljon... (Helyet mutat neki maga mellett a szófán)

AMÉLIE (szerényen, elfogódottan ül le) Mélyen megtisztel ez a dicséret, Sire.

DESROSES A második felvonásban... az a fátyoltánc!

AMÉLIE Erre is emlékszik?

DESROSES Pontosan! A fátyolra... és arra, ami a fátyolon keresztül látszott.

AMÉLIE (szemérmesen lesütve szemét) Ó... Sire...

DESROSES Hogy lássa, mennyire emlékszem minden részletre... a fátyol zöldeskék volt, ugye? Átlátszó zöldeskék selyemfátyol.

AMÉLIE Igen. - Csodálatos, hogy ezt is megfigyelte.

DESROSES A fátyol... azt hiszem... ami kék Földközi-tengerünk szelíd len gőg hullámaikat jelképezte.

AMÉLIE Igen.

DESROSES És a nimfa édes dallam hangjaira fürdött, lubickolt, táncolt a selymes hullámokban. A fátyol átlátszó volt, mint a víz... ugye, ez volt a jelentése az átlátszóságnak?

AMÉLIE (kacéran) Igen, Sire.

DESROSES És mi, szerencsés nézők, láttuk a vízimífát a fátyolon keresztül. Felsőleges szépségében, ahogy Isten megteremtette.

AMÉLIE (*szemlesütve*) Ah, Sire!
DESROSES (*érezki fellángolással*) Láttuk a nimfa vállait... gyönyörű formájú, klasszikus kis kebleit... ah, azok a keblek!... és a lágyan lengő lábakat... amelyeket mintha Pheidiasz, a nagy görög szobrász mintázott volna. És azt az egész, elbűvölő harmóniáját egy női testnek, amely csak olyan nőknél látható, akik nemcsak szépek, hanem akikben ég a géniusz isteni szikrája.
AMÉLIE Sire, zavarba hoz ezekkel az ékes szavakkal. Nem érdelek meg ilyen magas dicsőreteret. (*Az egyik válláról ügyesen lecsúsztatja a pongyolát*)
DESROSES Felejthetetlen impresszió volt a számomra. A környezetem tudja ezt. Nem tudtam ellenállni, hogy még ott a páholyban meg ne kérdezzem tőlük: „Ki ez az elragadó teremtés?”
AMÉLIE (*kacéran*) Tudom, Sire.
DESROSES (*meglepetve*) Honnan tudja?
AMÉLIE Napóleon minden szava eljut oda, ahova szánva van. Mikor meghallottam, elpirultam az örömtől.
DESROSES És most elárulok önnek egy titkot. (*Titokzatosan*) Már akkor, abban a pillanatban elhatároztam, hogy találkozni fogok önnel. Hogy találkoznom *kell* önnel.
AMÉLIE Ezt is tudom, Sire.
DESROSES Honnan tudja?
AMÉLIE Láttam, mikor rámnézett a tánc után. Egy pillanatra találkozott a tekintetünk. Én is elárulok önnek egy titkot, Sire. (*Hozzáhajol, kacéran*) Akkor én is úgy éreztem, hogy találkoznom kell önnel... (*Ügyesen még lejjebb csúsztatja a pongyolát, úgy hogy kilátszik keblének egy kis része*)
DESROSES Köszönöm ezt a boldogító vallomást. (*Meg akarja fogni a kezét*)
AMÉLIE (*felkel, megigazítja a pongyoláját, és az asztalhoz megy*) Szabad olyan merésznek lennem, hogy megkínáljam egy pohár borral?
DESROSES (*feláll, az asztalhoz lép*) Milyen kedves figyelem. Kedvenc borom, Chambertin. Ezt is tudta!
AMÉLIE (*bort öntve a két pohárba*) Mindenki tudja, Sire. (*Felemeli poharát*) A magasan repülő sasra, magasztos vendégemre!
DESROSES (*felemelve poharát*) A szépségre! A szerelemre!

Koccintanak, isznak. Desroses átfogja Amélie derekát

AMÉLIE (*kacéran, ügyesen kisiklik a karjából, és az ajtó felé megy, szelíd szemrehányással szól, jelentőségteljesen mosolyogva*) Az ajtó nincs bezárva, Sire! (Kétszer ráfordítja a kulcsot az ajtóra. Ott marad az ajtónál)

Desroses ismét felveszi a poharát, és kiissza a maradék bort. Ezt Amélie felhasználja arra, hogy ügyesen, háttal állva az ajtónak, kivegye a kulcsot a kulcslyukból. E rövid pillanat alatt vad, fenyegető a tekintete. De rögtön édesen elmosolyodik, mikor Desroses újra feléje fordul. A kulcsot úgy tartja, hogy Desroses ne lássa. Desroses látja, de úgy tesz, mintha nem látná. Amélie ismét ügyesen lecsúsztatja a ruhát a válláról és a kebléről, mialatt leül a szófára, és sokatíró pillantással helyet mutat Desroses-nak maga mellett. A kulcsot titokban gyorsan a szófa alá dobja, és felnevet

DESROSES Először hallom a nevetését. Mint egy kis ezüstcsengő. (*Leül melléje*)

AMÉLIE (*közelebb húzódik hozzá*) Sire, nem tekint felségsértésnek, ha egy bizalmas kérdést intézek önhöz? De ezt nagyon szeretném tudni.

DESROSES Nos?

AMÉLIE Mondja... a csinos Mademoiselle Georges-nak is ilyen szép szavakat mondott, mikor először találkoztak?

DESROSES Szerelmi ügyekben, szép asszonyom, a stratégia épp az ellenkezője, mint a csataterén. Hogy győzelmet arassunk, azzal kell kezdeni, hogy megadjuk magunkat. És Mademoiselle Georges megérdemelte tőlem a legszebb szavakat is, mert ő szeretett engem.

AMÉLIE És honnan tudja, hogy én nem szeretem?

DESROSES Higgyek önnek?

AMÉLIE A nagy hódító épp nálam ne lenne az?

DESROSES A nagy hódító... szerencséje is kell, hogy legyen. Mademoiselle Georges-nál szerencsém volt. Remélem, önél is szerencsém lesz. Legutóbb nagyon szerencsétlen voltam a kártyasztalnál.

AMÉLIE A császárné szép udvarhölgyével kártyázott... Duchátellel...

DESROSES (*meglepetést játszva*) Igen. Honnan tudja?

AMÉLIE Sire, Joséphine császárné nem az egyetlen, aki féltékeny ön-

re. Mikor mesélték a pletykát, hogy a császárné rajtakapta önt, mikor egy éjjel harisnyában osont fel a lépcsőn a csinos Duchátelhez... nemcsak a császárnénak fáj ez. (*Kacéran, hozzásimulva*) Szabad bevallanom, hogy nekem is fáj?

DESROSES Elragadó asszony... milyen ügyesen tud játszani egy férfi szívével!

AMÉLIE És ha ez... nem játék?

DESROSES Akkor... férfilogika szerint... szerelem kellene, hogy legyen. De ne legyünk ilyen elbizakodottak. Inkább, mondjuk: kezdete egy szerelemnek. (Szelíd csókot *lehel Amélie vállára*)

AMÉLIE (*megborzong*) Milyen felemelő érzés. A császár csókja.

DESROSES Egy férfi csókja, Amélie. Most nem akarok császár lenni.

AMÉLIE Nem lehet *nem* az. Soha.

DESROSES (őszintesége *áttör szerepén*) Egy férfi csókja, Amélie. Egy szegény szerelmes férfi csókja.

AMÉLIE (*diadallal*) Sire!...

DESROSES Egy szegény szerelmes férfi vagyok!

AMÉLIE (*diadallal*) Nekem császár marad, amíg csak él!

DESROSES (*nagyon őszintén*) Szeretlek, Amélie! Én... én... AMÉLIE (*kéjesen lehunyva szemét*) Milyen forrón mondta ezt. Milyen őszintén hangzott.

DESROSES Amélie... (*Feláll, elmegy tőle néhány lépéssel, mert észrevette, hogy kiesett a szerepéből. Összeszedi magát, visszajön. Le-ül. Tovább játssza szerepét*) Gyönyörű hölgy... ez őszinte is volt. Bevallom, engem itt ma este nagy meglepetés ért. Én csak egy kis kalandra jöttem ide... de ön elragadóbb, mint gondoltam. Csak néhány perce vagyok az ön varázsa alatt... és máris... a szívem, igen a szívem kezd érdekelve lenni. Mondja... tudna szeretni engem? (*Meg-fogja a kezét*)

AMÉLIE (*szemérmesen*) Én... bevallottam ezt... a jó öreg hölgynek.

DESROSES Julie... igen... ő elmondta nekem. Akkor nem hittem.

AMÉLIE Már régóta bolondulok önről... tele epedéssel... Valósággal szenvedtem az ön iránti vágyódástól. Alig bírtam ki. Ezt is megmondta önnek?

DESROSES Megmondta, igen.

AMÉLIE Ezt se hiszi? Most se hiszi? (*Már majdnem félmeztelenül simul hozzá*) Nem érzi? Nem érzi egy szenvedélyes nő vágyódásának a forróságát?

DESROSES Amélie...

AMÉLIE Eddig csak távolról szerettem, mint annyi ezer asszony. Van izgatottabb, kíváncsabb férfi, mint a dicsőséges Napóleon? De most itt van... az ön jelenléte... a személyének varázsa... valami különös, ijesztő erővel hat rám. Most, hogy fogja a kezemet... (*Elvonja fejét Desroses válláról, és merően, ijedten, megzavarodva néz rá. Beteg elméjében mintha egy futó pillanatra halványan fellobbant volna férje emléke*) ...most úgy érzem... milyen különös... úgy érzem, mint-ha... én... én... soha nem is szerettem volna mást, mint önt... (*Tovább is merően, kíváncsian nézi*) ...mintha mindig csak... önt szerettem volna...

Desroses mélyen megrendülve a kezére hajlik, és hosszan megcsókolja azt

(Desroses *fejét simogatva, ismét kacéran*) Önnek ez csak egy kaland, de nekem...

DESROSES (*közbeváág, ismét kiesve szerepéből*) Nem kaland, Amélie. Én szerelmes vagyok beléd. Én se szerettem soha mást... csak téged! (*Ismét felkel, izgatottan. Néhány lépést tesz. Leül*)

AMÉLIE Milyen isteni érzés volt ezt öntől hallani, Sire! Mi mindig azt hallottuk, hogy Napóleon... a szerelem csatateréin... az érzékeinek embere. Milyen dicsőség számomra érezni, hogy bár az érzékei hozzák ide hozzám... *de a szíve tartja itt*. Milyen boldog pillanat! (Kezét a szívére *teszi*) Most nem fáj a szívem.

DESROSES Szokott?

AMÉLIE Ó, igen! A szívem tudniillik üvegből volt, de ráütöttek, és eltört. Most néha szűrnak a szilánkok. Igaz, hogy önnek kemény acélból van a szíve?

DESROSES Miért kérdi?

AMÉLIE Ez különösen érdekel.

DESROSES A szívem?

AMÉLIE Csak az, az egész világon.

DESROSES Nincs acélból, Amélie. Ez rágalmazó pletyka. Az emberek rosszak.

AMÉLIE Nem igaz. Az emberek jók. Csak egyetlenegy rossz ember van a világon.

DESROSES Ki az?

AMÉLIE (hozzáhajol, súgva) Az az én titkom. (Egy pillanatra megmerevedik a szeme, s olyan az arca, mint egy gyereké, aki a sírás határán van. Megtörli a szemét. Szégyellve, hogy elérzékenyült, szelíden elmosolyodik és megfogja Desroses kezét)

Csönd. Rövid szünet után kopogtatás az ajtón
(Eleresztí Desroses kezét. Nyugodtan) Kopogtattak. (Az ajtóhoz megy)

Desroses rémülettel néz az ajtóra

Ki az?

JULIE (kívül) Julie az! Julie!

AMÉLIE (nyugodtan) Mit akar, Julie?

JULIE (kívül, rémülten) Amélie... mondja meg neki... mondja meg neki... a rendőrség van itt. Rendőrség és katonák. Körülvették a házat.

AMÉLIE (akire semmi hatást nem tesz, visszaül Desroses mellé. Megfogja kezét, és mosolyog rá) Ostoba vén nő. Azt mondja, a rendőrség körülvette a házat.

DESROSES (titkolt remegéssel a hangjában, könnyedséget színelve) Hallottam. Ne törődjön vele! Engem mindig ezer rendőr őriz, bárhova megyek. Nem tudok szabadulni Talleyrand gondosságától.

Újabb kopogtatás. (Haragosan) Ne zavarj! Takarodjál!

AMÉLIE (nevetve) Ostoba vén nő. Életem legedesebb pillanatát megzavarni. (Desroses-hoz simul. Mint ígérte, félrecsúsztatja térdén a pongyolát, megmutatva valamit szép, fehér combjából)

DESROSES (tudva, hogy most fogja a tört elővenni harisnyakötőjéből) Isteni combok... most végre fátyol nélkül láthatom őket... fehérek, minta hó...

Amélie lassan, óvatosan a tört után nyúl

(Látja ezt) Amélie... imádlak... Imádlak... a tied az életem!

Amélie előveszi a tört, rejtegetve azt Desroses elől. Desroses ezt is látja. Feláll

AMÉLIE (izgatottan kel fel, és szorosan simul hozzá egész testével, rejtegetve a tört előle. Diadalmasan) A császár imád engem! Napóleon imád engem! (Megvillantja a tört) Milliók irigyelnek most... milliók... az egész világon! (A tört remeg, csillog kezében)

DESROSES (többé nem játszva, véres őszinteséggel, hangjában elfojtott zokogással kiált fel) Boldog vagy... egyetlenem?

AMÉLIE (izgatottan, lázban, élvezve a közelgő nagy pillanatot) Sire... az utóbbi időben... sokat szenvedtem! Nagyon sokat! De most boldog vagyok!

DESROSES Mondd! Mondd! Újra meg újra mond!

AMÉLIE (boldogságban úszva, lázban) Boldog vagyok! Nagyon! Maga a puszta tény, hogy eljött, Sire... hogy itt van... ez megnyugtató bal-

zsa a lelkemre... ez mindenért, mindenért kárpótol engem... a szívem ujjong... kimondhatatlanul! Ön egy szenvedő nőből egy boldogot, egy felujjongót csinált!

DESROSES (saját, remegő hangján, Mély őszinteséggel) Amélie... hatalmas sikereim voltak az életben... diadalmas pillanataim... de esküszöm, Amélie... esküszöm... Isten látja a lelkemet... erre a pillanatra vagyok a legbüszkébb!

AMÉLIE (érezkiesen hozzá szorítva testét, vad vágyódást színelve) Ezt akartam! A legboldogabb pillanatát akartam! (Eksztázisban kínálja neki az ajkát) Szeress! (Lecsúszik róla a pongyola)

DESROSES (átöleli a félmeztelen nőt. A szemébe néz. Őszintén) Szeretlek... egyetlenem... örökké szeretni foglak... halálomig, és azon túl is... a szemedet, a hangodat, az arcodat, a válladat... a melledet... olyan, mint egy szűz lányé...

AMÉLIE (görcsösen szorongatva a tört. Szomorú kis mosollyal) Pedig már régen nem vagyok az. Anya vagyok, Sire. Korán lettem anya. Szép, fiatal lány voltam. Nagyszerű érzés volt, hogy két szív dobog a testemben. Egy itt fenn vert a mellemben. A másik, a gyereké, lenn a méhemben. Aztán... fiút szültem. (Halk, szívtepő, panaszos hangon) Volt egy kisfiam... (Felemeli a tört)

DESROSES (akiben utolsó pillanatban felébred az életösztön, megragadja a tört tartó kéz csuklóját. Rémmülten kiált fel) Amélie... Ne, ne!

Némán viaskodnak. Kívül, az ajtó mögött két nyugodt, katonás férfihang hallatszik, amint egymással beszél. Desroses az ajtóra néz. Erélyes kopogtatás. Desroses eleresztí Amélie kezét. Megadja magát. Szemét lehunyva, fejét Amélie vállára hajtja

AMÉLIE (villámgyorsan a mellébe szúrja a tört. Halkan, fájdalmasan ismétli) Volt... egy... kis... fiam.

Desroses halálra sebezve megtántorodik, és a földre rogy. Elveszti az eszméletét. Amélie mellette áll, lenéz rá, igen halkan, boldogan, leányosan nevetve. Aztán a karosszékhez megy, hogy leüljön, de meglátja rajta a kalapot, amelyet Desroses odatett. Kezébe veszi a kalapot, egy pillanatig mosolyogva nézi, aztán kecses mozdulattal odadobja Desroses mellé a földre, és leül. Künn, az ajtó mögött, egyre több hang hallatszik, egyre közeledve, egyre hangosabban. Ezalatt Amélie a karosszékben ülve a megkönnyebbülés, a siker, a tökéletes boldogság átszellemült mosolyával nézi Desroses-t.

E pillanatban a kép pontosan ugyanaz, ahogy az Előjáték kezdődött. Künn erősödő zaj. Erős kopogtatás. Amélie nem válaszol. Egyre erősebb láрма. Újabb, most már brutális kopogtatás

EGY HANG A törvény nevében!

Vadul dörömbölnek az ajtón. Láрма.
A színpad elsötétül

Függöny

